

Rigorózná práca na tému:

**PRAX A APLIKÁCIA EURÓPSKEHO
ZATÝKACIEHO ROZKAZU VO VYBRANÝCH
KRAJINÁCH EU A V ČR.**

Vypracovala: Mgr. Alexandra Vernarská

Vedúci diplomovej práce: JUDr. Ing. Jiří Zemánek, CSc.

Katedra európskeho práva

Čestné prehlásenie:

Prehlasujem, že som túto prácu vypracovala samostatne, a že všetky pramene, z ktorých som čerpala, sú uvedené v zozname použitej literatúry.

V Prahe, 5.12.2008

.....
Mgr.Alexandra Vernarská

Rada by som touto cestou vyjadrila svoje poďakovanie pánovi JUDr. Ing. Jiřímu Zemánkovi, CSc., za jeho cenné pripomienky, čas a trpezlivosť pri vedení mojej rigoróznej práce.

OBSAH :

I.	ÚVOD.....	1
II.	EURÓPSKY ZATÝKACÍ ROZKAZ.....	2
	1. Vývoj.....	2
	2. Zasadanie Európskej rady v Tampere.....	3
	3. Európsky zatýkací rozkaz - všeobecne.....	4
	3.1. Akty Rady EU.....	5
	3.2. Definícia európskeho zatýkacieho rozказu.....	5
	3.3. Oblasť pôsobnosti európskeho zatýkacieho rozказu.....	5
	3.4. Obsah a forma európskeho zatýkacieho rozказu.....	6
	3.5. Vydanie a výkon európskeho zatýkacieho rozказu.....	6
	3.6. Európsky justičný priestor.....	7
	4. Východzie princípy.....	8
	5. Rámcové rozhodnutie - transpozícia do právneho poriadku Českej republiky.....	10
	6. Dôvody európskeho zatýkacieho rozказu.....	12
III.	POSUN V MEDZINÁRODNEJ JUSTIČNEJ SPOLUPRÁCI.....	13
	1. Extradícia - všeobecne.....	14
	2. Extradícia - vertikálne vydávanie.....	16
	3. Európsky zatýkací rozkaz - nahradenie extradície.....	17
	3.1. Základný posun v predávacom konaní.....	18
	3.2. Európsky zatýkací rozkaz - horizontálne predávanie.....	21
IV.	ROZHODOVANIE ÚSTAVNÝCH SÚDOV.....	22
	1. Rozhodovanie pred poľským ústavným tribunálom.....	23
	1.1. Skutočností zahájenia konania.....	23
	1.2. Rozsudok P 1/05.....	23
	1.3. Odôvodnenie rozsudku.....	24

2.	Rozhodovanie pred nemeckým Spolkovým ústavným súdom.....	25
2.1.	Ústavná sťažnosť.....	25
2.2.	Rozsudok 2 BvR 2236/04.....	26
2.3.	Odôvodnenie rozsudku.....	26
3.	Rozhodovanie pre Ústavným súdom Českej republiky.....	28
3.1.	Návrh na zahájenie konania.....	28
3.2.	Dôvody návrhu.....	30
3.3.	Odôvodnenie rozhodnutia.....	33
3.4.	Európska doktrína.....	36
3.5.	Záver.....	38
V.	EZR PRED EURÓPSKYM SÚDNYM DVOROM.....	39
1.	Rámcové rozhodnutie je platné, rozhodol ESD.....	40
1.1.	Pôvodné konanie pred belgickým súdom.....	40
1.2.	Predbežná otázka, jej prípustnosť.....	42
1.3.	Stanovisko generálneho advokáta.....	43
1.4.	Rozsudok ESD vo veci C-303/05.....	47
1.5.	Záver.....	50
VI.	PRINCÍP OCHRANY LUDSKÝCH PRÁV.....	51
1.	Princíp ochrany ľudských práv v odstavci 12 Rámcového rozhodnutia.....	52
1.1.	Európska dohoda o ochrane ľudských práv a základných slobôd.....	53
1.2.	Ochrana ľudských práv v trestných veciach v Európskej dohode o ochrane ľudských práv a základných slobôd.....	54
1.3.	Právo na spravodlivý proces.....	56
1.4.	Charta základných práv EU.....	58
1.5.	Ochrana pred diskrimináciou.....	59
2.	Práva hľadanej osoby.....	60
2.1.	Ďalšia ochrana hľadanej osoby.....	63
2.2.	Záruky, ktoré musí v určitých prípadoch poskytovať vystavujúci členský štát.....	67

3. Občan Českej republiky.....	68
3.1. Ochrana štátneho občana Českej republiky....	70
VII. APLIKÁCIA EZR.....	72
1. Krátky pohľad na roky 2005 a 2006 v Poľsku, Nemecku, SR, na Cypruse.....	73
2. Zhodnotenie aplikácie EZR v štátoch EU.....	74
2.1. Aplikácia v krajinách EU.....	74
2.2. Aplikácia EZR v Českej republike.....	77
VIII. REFORMA III. PILIERA EU.....	80
IX. Záver.....	83
X. POUŽITÁ LITERATÚRA.....	86

I. ÚVOD

Cieľom tejto rigoróznejšej práce je zamerať sa na princíp ochrany ľudských práv, na ktorom je položený mechanizmus európskeho zatýkacieho rozkazu. V rámci tejto práce by som sa chcela venovať právam, ktoré prislúchajú hľadanej osobe podľa európskeho štandardu ochrany ľudských práv v rámci trestného konania vedeného vo vyžadujúcom štáte a zároveň i právam, ktoré upravuje samo Rámcové rozhodnutie.

Prijatím európskeho zatýkacieho rozkazu nastal v medzinárodnej justičnej spolupráci medzi členskými štátmi Európskej únie zásadný posun, ktorý by som chcela v tejto práci predostrieť.

Chcela by som sa rovnako zamerať na riešenie ústavných problémov v členských štátoch a v Českej republike spojených s európskym zatýkacím rozkazom a postavením svojich vlastných štátnych príslušníkov a zároveň sa zmieniť o dôležitom rozhodnutí Európskeho súdneho dvora.

V rámci tejto práce by som chcela zistiť, či existuje oprávnená obava o ľudské práva, ktoré prislúchajú hľadanej osobe vo vyžadujúcom členskom štáte a či Česká republika ako vykonávajúci štát poskytuje dostatočnú ochranu a práva hľadanej osobe v rámci predávania do iného členského štátu EU, pričom sa zameriam aj na ochranu a práva občana Českej republiky.

Zároveň by som chcela zhodnotiť aplikáciu tohto nového inštitútu v členských štátoch EU a jeho zmysluplnosť.

II. EURÓPSKY ZATÝKACÍ ROZKAZ

Integračný proces Európskej únie (ďalej EU) prináša na jednej strane voľný pohyb osôb, na druhej strane cezhraničnú kriminalitu. Európsky zatýkací rozkaz ako nástroj III. piliera Európskej únie má nahradiť doterajšie extradičné konanie, s cieľom zjednodušiť a urýchliť výkon trestnej jurisdikcie.

1. Vývoj

Z pohľadu historického sa dajú etapy vývoja medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach charakterizovať napríklad nasledujúcim spôsobom podľa období:¹

- a.) do vzniku Európskej únie (do 1.11.1993)
- b.) od vzniku EU do Amsterdamskej zmluvy
(od 1.11.1993 - 1.5.1999)
- c.) od Amsterdamskej zmluvy doteraz. (od 1.5.1999)
- d.) od Niceskej zmluvy

Najvýznamnejším posunom spolupráce v oblasti trestného práva bolo prijatie Amsterdamskej zmluvy dňa 1.5.1999. V čl. 29 (ex - čl. K. 1) Zmluvy o Európskej únii² zavádza priestor slobody, bezpečnosti a práva, ktorému bola oblasť celého III. piliera prispôsobená.

Európska únia si kladie za cieľ poskytovať svojim občanom v priestore slobody bezpečnosti a práva vysokú úroveň ochrany a to tým, že rozvíja spoločný postup členských štátov v oblasti policajnej a justičnej spolupráce

1 Kloučková S., Fenyk J.: *Medzinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*, 2. vyd. (2005), LINDE Praha a.s., str. 102

2 ďalej len „ZEU“

v trestných veciach a to predchádzaním organizovanej i neorganizovanej trestnej činnosti a bojom proti nej (čl. 29 ZEU).

V justičnej oblasti sa tak malo stať prostredníctvom užšej spolupráce justičných a iných príslušných orgánov členských štátov a zblížovaním predpisov trestného práva. Spoločný postup v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach zahŕňa oblasti spolupráce vymenované v čl. 31. (ex - čl. K. 3) ZEU.

2. Zasadanie Európskej rady v Tampere

Po prijatí Amsterdamskej zmluvy 1.5.1999, zasadala Európska rada v Tampere (Fínsko) v dňoch 15.-16.10.1999, kde rokovala ako rozvíjať opatrenia v oblasti slobody bezpečnosti a práva.

Toto zasadanie bolo venované len otázkam spolupráce v trestných veciach medzi členskými štátmi EU. V bode 35 záveru tohto zasadania Európskej rady, bola formulovaná požiadavka na zrušenie formálneho postupu vydávania osôb, ktoré sa po vynesení rozsudku vyhýbajú spravodlivosti a aby bol urýchlený postup vydávania osôb, ktoré sú podozrivé zo spáchania trestného činu.

Na zasadanie Európskej rady v Tampere odkazuje i vo svojich dôvodoch Rámcové rozhodnutie Rady Európskej únie o európskom zatýkacom rozkaze a postupoch predávania medzi jednotlivými členskými štátmi.

Na záver zasadania v Tampere naväzuje Haagsky program prijatý vo forme záverov predsedníctva zo zasadania Európskej rady v Bruseli 4.-5. novembra 2004. Bolo vyhodnotené obdobie po Tampere a vytýčené na nasledujúcich päť rokov ďalšie úlohy ako napr. prehíbiť zblížovanie hmotne právnych a procesne právnych predpisov, zamerať sa na priority v boji proti zločinu (terorizmus, korupcia, organizovaný zločin atď.), zlepšiť

spoluprácu odstránením právnych prekážok a posilnením koordinácie vyšetrovania a iné úlohy v priestore slobody, bezpečnosti a práva.

3. Európsky zatýkací rozkaz - všeobecne

Európsky zatýkací rozkaz³ je považovaný za jeden zo základných krokov vedúci k vytváraniu spoločného priestoru slobody, bezpečnosti a práva v rámci Európskej únie.

Ďalšie opatrenia sú Európsky úrad pre justičnú spoluprácu - EUROJUST, ktorého úlohou je predovšetkým koordinovať prevádzanie medzinárodnej justičnej spolupráce vo vybraných trestných veciach závažnej, cezhraničnej kriminality. Základ pre založenie EUROJUSTu bol položený už na zasadaní v Tampere; ako aj Európska justičná sieť tvorená tzv. kontaktnými miestami z ústredných orgánov medzinárodnej justičnej spolupráce, ktorej cieľom je zlepšenie medzinárodnej justičnej spolupráce medzi členskými štátmi EU, uľahčiť prepojenie medzi kontaktnými miestami rôznych členských štátov ako aj nepretržité poskytovanie určitého množstva nových informácií (napr. telefonicky).

EZR predstavuje zásadnú zmenu v spolupráci justičných orgánov členských štátov EU v oblasti predávania páchatelov.⁴

Právna úprava bola prevedená Rámcovým rozhodnutím Rady Európskej únie zo dňa 13. júna 2002 o európskom zatýkacom rozkaze a postupoch predávania medzi jednotlivými členskými štátmi (2002/584/JVV).⁵

3 ďalej tiež i len „EZR“ alebo „európsky zatýkač“

4 Píkna B.: Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce), 2. vyd. (2004), LINDE Praha a.s., str. 282

5 ďalej tiež i len „Rámcové rozhodnutie“ alebo „RR“

Európsky zatykač stanovený v tomto Rámcovom rozhodnutí je prvým konkrétnym opatrením v oblasti trestného práva k prevedeniu zásady vzájomného uznávania, na ktorý poukázala Európska Rada na zasadnutí v Tampere ako na „základný kameň“ justičnej spolupráce.

3.1. Akty Rady EU

Medzi akty Rady EU radíme spoločné akcie, spoločné postoje, rámcové rozhodnutia, rozhodnutia a iné akty. Rámcové rozhodnutia sú z hľadiska medzinárodnej justičnej spolupráce veľmi významné. Podľa článku 34 odst. 2 písm. b) ZEU Rada jednomyseľne prijíma rámcové rozhodnutia za účelom zblížovania právnych a správnych predpisov členských štátov. Rámcové rozhodnutia sú záväzné, čo do výsledku, ktorý má byť dosiahnutý. Voľba prostriedkov a foriem je ponechaná na členských štátoch. Rámcové rozhodnutia nemajú priamy účinok.

3.2. Definícia európskeho zatýkacieho rozkazu

Európsky zatýkací rozkaz je definovaný v čl. 1 RR ako justičné rozhodnutie, ktoré vydal niektorý členský štát preto, aby iný členský štát zatkol a predal hľadanú osobu za účelom trestného stíhania, výkonu trestu odňatia slobody alebo ochranného opatrenia.

Definíciu Európskeho zatýkacieho rozkazu môžeme nájsť i v ustanovení § 404 trestného poriadku.⁶

3.3. Oblasť pôsobnosti európskeho zatýkacieho rozkazu

Európsky zatykač je možné vydať v prípade trestného jednania, ktoré sa dá podľa právnych predpisov vyžadujúceho členského štátu potrestať trestom

6 ďalej tiež i len „TP“

odňatia slobody s hornou hranicou sadzby v dĺžke najmenej 12 mesiacov alebo ide o prípady, kedy už bol vydaný rozsudok alebo nariadené ochranné opatrenie a to v prípade trestu v dĺžke najmenej 4 mesiacov s(čl. 2 odst. 1RR).

3.4. Obsah a forma európskeho zatýkacieho rozkazu

Európsky zatykač, jeho obsah a forma, je upravený jednotným formulárom.

Povinné náležitosti (údaje) sú uvedené v čl. 8 odst. 1RR. Ako vyplýva z čl. 8 odst. 2 RR, európsky zatykač musí byť preložený do úradného jazyka vykonávajúceho štátu, alebo do jedného alebo viacerých akceptovaných úradných jazykov inštitúcií Európskeho spoločenstva prehlásením členského štátu. Vo vzťahoch medzi Českou republikou a Rakúskom a Slovenskou republikou sa EZR a ďalšie písomnosti budú zasielať bez prekladu do úradného jazyka vykonávajúceho štátu. V týchto vzťahoch sa i naďalej budú uplatňovať dvojstranné zmluvy týkajúce sa používania jazyka.⁷

3.5. Vydávanie a výkon európskeho zatýkacieho rozkazu

System vydávania a rozhodovania o výkone EZR vyplýva zo zásady vzájomného uznávania rozhodnutí justičných orgánov.

Európsky zatykač vydaný v jednom členskom štáte (tzv. vyžadujúci štát) vyvoláva bezprostredné účinky v inom

7 Zmluva medzi Českou a Slovenskou republikou o právnej pomoci poskytovanej justičnými orgánmi a úprave niektorých právnych vzťahov v občiansko-právnych a trestných veciach z roku 1992, čl. 3; Zmluva medzi Českou a Rakúskou republikou o dodatku k Európskej dohode o vydávaní z roku 1959 a o uľahčení jej uplatnenia z roku 1994, čl. XV

členskom štáte (tzv. vykonávajúci štát), kde priamo na jeho základe môže dôjsť k zatknutiu hľadanej osoby.⁸

Rámcové rozhodnutie však nestanovuje členskému štátu obligatórnu povinnosť vydať európsky zatykač.

Keďže zo zásady justičnej kontroly vyplýva, že rozhodnutie o výkone európskeho zatýkacieho rozkazu musí podliehať dostatočným kontrolám, musí o predaní tejto osoby rozhodnúť vykonávajúci justičný orgán a to v lehotách a za podmienok stanovených v Rámcovom rozhodnutí. Vykonávajúci justičný orgán teda nepreskúmava doručený európsky zatykač, preskúmava EZR len v rozsahu stanovených v Rámcovom rozhodnutí. Justičný orgán daného členského štátu, ktorý obdrží európsky zatykač, je zásadne povinný ho vykonať (zatknúť a predať hľadanú osobu), Rámcové rozhodnutie stanovuje výnimky.

Z čl. 8 odst.1 písm. c) Rámcového rozhodnutia vyplýva, že podkladom vydania európskeho zatýkacieho rozkazu musí byť vždy vykonateľný rozsudok, zatýkací rozkaz alebo iné vykonateľné justičné rozhodnutie s rovnakým účinkom. Podobné ustanovenie nájdeme aj v § 405 odst.2 písm.c) TP.

3.6. Európsky justičný priestor

Európsky justičný priestor - ako právny nástroj medzinárodnej justičnej spolupráce súvisí s otázkou tzv. Európskej teritoriality, ktorej význam sa stal postupne synonymom pre vyjadrenie fikcie jediného územia Európskej únie.⁹

Európsky zatýkací rozkaz ako jeden z nástrojov justičnej spolupráce (Európska justičná sieť, EUROJUST)

8 Polák P.: Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech v rámci EU s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů, 1. vyd. (2003), MU. Brno, str. 176

9 Kloučková S., Fenyk J.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd. (2005), LINDE Praha a.s., str. 102

je určitou fikciou jediného územia Európskej únie, práve preto, že justičný orgán členského štátu rozhoduje o výkone rozhodnutia, ktoré vydal justičný orgán v inom členskom štáte, ktoré je bez ďalšieho účinné na jeho území. Na základe tohto rozhodnutia dochádza k predaniu osoby - občana Európskej únie alebo osoby zdržujúcej sa na území Európskej únie z územia jedného na územie druhého členského štátu a to pre účely výkonu trestu či trestného konania. Táto fikcia je obmedzená účelom, ku ktorému slúži.

4. Východzie princípy

Východzie princípy, na ktorých je postavený európsky zatýkací rozkaz, sa dajú vyvodiť z preambule Rámcového rozhodnutia.

Východzími princípmi sú:

a.) zásada vzájomného uznávania na poli trestného práva

Európsky zatýkací rozkaz je prvým konkrétnym opatrením v oblasti trestného práva k uplatneniu tejto zásady - ako „základný kameň“ justičnej spolupráce (odstavec 6 RR). Tento princíp smeruje k nahradeniu tradičných vzťahov spolupráce, doposiaľ prevažujúcich, systémom voľného pohybu rozhodnutí justičných orgánov v trestných veciach, a to jednak rozhodnutia vo veci samej, tak i ostatných rozhodnutiach (odstavec 5 RR).

b.) princíp vzájomnej dôvery

Princíp vzájomnej dôvery je jeden zo zásadných princíпов, na ktorých je postavený EZR. Tento princíp je vyjadrený v odstavci 10 RR, vyjadruje, že mechanizmus EZR je založený na vysokej úrovni dôvery medzi členskými štátmi. Princíp vzájomnej dôvery je založený predovšetkým na dôvere v štruktúru a fungovanie justičných systémov

jednotlivých členských štátov a v dôvere, že každý členský štát zaistí spravodlivý proces.

Rámcové rozhodnutie je postavené aj na zásade reciprocitu (vzájomnosti). Reciprocita je taktiež vyjadrená v princípoch vzájomnej dôvery a vzájomného uznávania.¹⁰

c.) princíp ochrany ľudských práv

V odstavcoch 12 a 13 preambuly RR nachádzame ďalšie východzie princípy EZR a jedným z nich je aj princíp ochrany ľudských práv.

Ide jednak o základné práva, ktoré Rámcové rozhodnutie rešpektuje aj o zachovanie zásady vymedzené v čl. 6 ZEU zásady slobody, demokracie, právneho štátu a rešpektovanie ľudských práv a základných slobôd, pritom EU si ctí základné práva zaručené Európskou dohodou o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950 a zásady, ktoré vyplývajú z ústavných tradícií spoločných všetkým členským štátom, ďalej základné práva a princípy vyjadrené v Charte základných práv EU (hlavne v kapitole IV Charty). Bližšie k princípu ochrany ľudských práv sa venujem v oddiely VI.

d.) princíp justičnej kontroly

Princíp justičnej kontroly vyjadrený hlavne tým, že EZR je rozhodnutím justičného orgánu a rozhodnutie o výkone EZR musí podliehať dostatočnej kontrole z toho vyplýva, že v členskom štáte, v ktorom bola hľadaná osoba zatknutá, musí justičný orgán vykonávajúceho členského štátu prijať rozhodnutie o jej predaní a ďalej i tým, že rola centrálnych orgánov pri výkone EZR sa musí obmedziť na praktickú a administratívnu pomoc (odstavec 8 a 9 RR).

10 Polák P.: Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech v rámci EU s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů, 1. vyd. (2003), MU. Brno, str. 177

e.) princíp ochrany osobných údajov

Posledným východným princípom je princíp vyjadrený v odstavci 14 preambuly RR - princíp ochrany osobných údajov.

Ostatné princípy, na ktorých je založený EZR majú ochrannú či garančnú funkciu.

5. Rámcové rozhodnutie - transpozícia do právneho poriadku Českej republiky

Vzhľadom na povahu rámcových rozhodnutí - ako právneho nástroja III. piliera EU, ktoré prijíma Rada EU podľa čl. 34 odst. 2 písm. b) ZEU, nezakladajú práva a povinnosti vnútroštátnym subjektom a nemenia medzinárodné právne záväzky členských štátov.

Každý členský štát, teda i Česká republika, ktorá na základe svojho pristúpenia k EU bola povinná transponovať európsky zatykač ako súčasť *acquis* EU, je potrebné aby prijala všetky potrebné opatrenia k tomu, aby vnútroštátna úprava daného členského štátu bola v súlade s Rámcovým rozhodnutím.

Povinnosť implementovať Rámcové rozhodnutie nie je vynútiteľná ESD, lebo hlava VI. ZEU nemá žalovací inštitút porušenia Zmluvy. Počíta sa s konsenzom a demokratickými princípmi. Európska komisia používa politický a administratívny tlak na členské štáty.¹¹

Do právneho poriadku ČR bolo Rámcové rozhodnutie o európskom zatýkacom rozkaze transponované:

- 1.) prijatím novely trestného poriadku č. 539/2004 Zb. a trestného zákona č. 537/2004 Zb.
- 2.) urobeným prehlásením podľa čl. 28 odst.3 Európskej dohody o vydávaní z roku 1957 (č. 549/1992 Zb.)

¹¹ Zemánek J.: Evropskoprávní meze přezkumu ústavnosti transpozice rámcového rozhodnutí o eurozatykači, Právní rozhledy č. 3/2006, str. 90

1.) Česká republika přijala novelu hlavy dvadsiatej piatej trestného poriadku - právny styk s cudzinou, v ustanoveniach § 403 - 422 TP s účinnosťou od 1.11.2004.

Novela trestného zákona sa týka § 21 odst.2, ktorý stanovuje, že občan Českej republiky môže byť predaný inému členskému štátu Európskej únie iba na základe európskeho zatýkacieho rozkazu.

Tento prvý krok bol uskutočnený nadobudnutím účinnosti noviel trestného zákona a trestného poriadku, avšak s tou výhradou, že český zákonodarca v priamom rozpore s Rámcovým rozhodnutím obmedzil použitie ustanovenia o európskom zatýkacom rozkaze iba na skutky spáchané odo dňa účinnosti týchto noviel t.j. od 1.11.2004.¹² Avšak v apríli tohto roku Parlament České republiky přijal novelu trestného poriadku, v ktorej zmenil časové obmedzenie platnosti EZR¹³. Tá napravná súčasnosť stav v oblasti predávania páchatelov trestných činov, ktorý nie sú občanmi ČR, s iných členských štátov do ČR a naopak, ak spáchali trestný čin pred 1.11.2004. Súčasné časové obmedzenie november 2004 sa bude vzťahovať iba na predávanie občana ČR do iného členského štátu EU.

2.) k dňu 14.1.2005, kedy toto uskutočnené prehlásenie bolo doručené generálnemu tajomníkovi Rady Európy, došlo k vylúčeniu aplikácie Európskej dohody o vydávaní (spolu s jej dodatkami) voči členským štátom EU.

Česká republika prehlasuje, že považuje právne predpisy k prevedeniu Rámcového rozhodnutia za jednotné právne predpisy v zmysle čl. 28 odst. 3 Európskej dohody o vydávaní, a ktoré bude uplatňovať vo vzťahu k členským štátom EU, ktoré takisto uplatňujú právne predpisy RR.

12 Kloučková S., Fenyk J.: Mizinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd. (2005), LINDE Praha a.s., str. 187

13 novela trestného poriadku č. 253/2006 Zb.

6. Dôvody európskeho zatýkacieho rozkazu

Prijatiu Európskeho zatykača predchádzal pomerne dlhý vývoj. Voľný pohyb osôb v EU prináša možnosť pohybovať sa bez obmedzenia vo všetkých členských štátoch EU. Zároveň však páchatelom trestných činov umožňuje vyhýbať sa trestnému postihu na území ktoréhokoľvek štátu EU.

Súčasná úprava medzinárodnej justičnej spolupráce je natoľko zložitá i komplikovaná, že nahráva skôr páchatelom trestných činov než záujmu spoločnosti na ich spravodlivom potrestaní, je teda nutné aby došlo k skvalitneniu medzinárodnej justičnej spolupráce.

V súčasnosti má páchanie trestných činov na medzinárodnej úrovni stúpajúcu tendenciu, ktorá mieri k samej podstate demokratického fungovania samotnej spoločnosti.¹⁴

Nebezpečné prejavy terorizmu, medzinárodného organizovaného zločinu sa jednak internacionalizujú a súčasne špecializujú.¹⁵

Boj proti cezhraničnej kriminalite už nemôže efektívne prebiehať na národnej úrovni, to sa prejavilo i po tragickej udalosti dňa 11.9.2001 v USA, ktorá bola jedným nie však jediným dôvodom, ktorý urýchlil prijatie európskeho zatýkacieho rozkazu.

Vzniká tu potreba efektívneho spojenia síl a vytvorenie prostriedkov a to i vo forme inštitútov trestného práva na národnej a medzinárodnej úrovni. Cieľom bolo urýchliť a zjednodušiť výkon trestnej jurisdikcie.

14 dôvodová správa k návrhu novely trestného rádu PSP tisku 533/0

15 dôvodová správa k návrhu novely trestného zákona PSP tisku 514/0

III. POSUN V MEDZINÁRODNEJ JUSTIČNEJ POMOCI

Už H. Grotius zastával ten názor, že každý štát je povinný buď trestať alebo vydať (aut dedere, aut punire) stíhajúcemu štátu jednotlivca, ktorý sa zdržuje na jeho území a ktorý spáchal trestný čin v cudzine.¹⁶

Behom 19. storočia v záujme dôsledného potrestania najzávažnejších obecných kriminálnych zločincov, došlo k uzavretiu mnohých zvláštnych zmlúv o vydávaní zločincov medzi väčšinou tzv. civilizovanými národmi.¹⁷ Postupne sa medzi jednotlivými štátmi uzatvárali bilaterálne alebo multilaterálne medzinárodné zmluvy. Avšak problémom bilaterálnych zmlúv bolo hlavne to, že dochádzalo k nerovnému zachádzaniu s páchatelmi obdobných trestných činov. Preto v roku 1957 bola Radou Európy vypracovaná mnohostranná medzinárodná zmluva: Európska zmluva o vydávaní. Ako aj iné vypracované multilaterálne medzinárodné zmluvy zjednocujúce postupy medzi jednotlivými štátmi.

Vzhľadom na stále nové zmluvy či dodatky k zmluvám, sa extradičné konanie medzi členskými štátmi EU ocitlo v určitom chaose, pristúpila tak EU k zásadnému riešeniu. V rámci svojho cieľa Európskej únie vybudovať priestor slobody, bezpečnosti a práva bolo prijaté opatrenie a tým je už zmieňovaný EZR, ktorý medzi členskými štátmi EU zrušil tradičné vydávanie a nahradil novým postupom predávania v rámci EU, čím spolupráca justičných orgánov v trestných veciach medzi členskými štátmi EU zaznamenáva zásadnú zmenu.

16 Kloučková S., Fenyk J.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd (2005), LINDE Praha a.s., str. 49

17 Kloučková S., Fenyk J.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd (2005), LINDE Praha a.s., str. 49

Český trestný poriadok taktiež robí určitú diferenciáciu medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach v rámci hlavy dvadsiatej piatej. V oddiely druhom (§ 383 - 402 TP) upravuje vydávanie, vo vzťahu k tretím štátom (čiže tie, ktoré nie sú členskými štátmi EU) a v treťom oddiely upravuje samostatne predávanie osôb na základe EZR medzi členskými štátmi EU (§ 403 - 422 TP).

Cieľom tejto práce je poukázať na posun v rámci medzinárodnej justičnej spolupráce medzi členskými štátmi EU, na zmeny, ktoré prináša EZR od tradičnej extradície.

1. Extradícia - všeobecne

I keď témou mojej práce nie je extradícia, považujem za vhodné spomenúť niektoré podstatné rysy tohto inštitútu. Belgičan Ch. Van den Wyngaert uvádza, že k prvému použitiu termínu „extradícia“ došlo v roku 1781 v zmluve medzi kráľom Ludovítom XVI a princom Biskupom z Basileja.¹⁸

Vydanie (extradícia) sa dá charakterizovať ako opatrenie štátu, ktorým tento štát vydáva osobu, ktorá je v jeho jurisdikcii, cudziemu štátu k trestnému stíhaniu, k výkonu trestu alebo ochranného opatrenia spojeného s odňatím slobody.

Prameňom extradičného práva sú medzinárodné zmluvy, ktoré obsahujú okrem iného i okruh trestných činov, na ktoré sa vzťahuje povinnosť k vydávaniu. Za tieto tzv. extradičné trestné činy je možné považovať jednania, ktoré sú trestné podľa právneho poriadku dožadujúceho i dožadovaného štátu.

18 Kloučková S., Fenyk J.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd (2005), LINDE Praha a.s., str. 49

Ich okruh je z pravidla stanovený trestnou sadzbou. Zväčša ide o tie trestné činy, za ktoré môže byť uložený trest odňatia slobody alebo ochranné opatrenie s hornou hranicou najmenej jeden rok alebo v prípade, že trest odňatia slobody alebo ochranné opatrenie boli už uložené, tento trest musí byť v dĺžke najmenej štyri mesiace. Tak je to stanovené napr. v Európskej dohode o vydávaní. V iných zmluvách môže byť tento okruh extradičných trestných činov stanovený inak, ako napr. v zmluve s Alžírskom, kde spodná hranica trestnej sadzby je stanovená najmenej na dva roky trestu odňatia slobody. Trestné činy, ktoré sú vylúčené s extradície sú trestné činy politické, vojenské, fiškálne, tlačové.¹⁹

Dôležitou podmienkou pri extradícii je podmienka obojstrannej trestnosti, to znamená, že jednanie musí byť trestné ako podľa právneho poriadku dožadujúcej tak aj podľa dožadovanej strany.

Na myšlienke rovnosti štátov je postavená tzv. materiálna vzájomnosť čiže podmienka recipacity, čo znamená, že štát, ktorému má byť vydaný páchateľ, musí voči dožadovanému štátu postupovať rovnako.

Podmienka špeciality znamená, že páchateľ smie byť, stíhaný alebo potrestaný iba pre skutok, pre ktorý bol vydaný. Pre ďalšie trestné činy môže byť stíhaný alebo potrestaný ak bolo vydanie na nich rozšírené. Vydanie sa povoľuje pre skutok, nie pre právnu kvalifikáciu t.j. prekvalifikácia jednania je teda zásadne prípustná.²⁰

Nesmie dôjsť pred vydaním k zániku trestnosti alebo k zániku možnosti výkonu trestu (napr. premlčanie

19 k tomu bližšie: Kloučková S., Fenyk J.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd (2005), LINDE Praha a.s., str. 55 - 65

20 Kloučková S., Fenyk J.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd (2005), LINDE Praha a.s., str. 68

trestného stíhania) a to podľa práva dožadovaného štátu i podľa práva dožadujúceho štátu.

Dôležité pri extradícii je spomenúť, že v tomto konaní panuje zásada nevydávania vlastných občanov.

2. Extradícia - vertikálne vydávanie

V rámci extradičného konania v dožadujúcom štáte, v ktorom prebieha tzv. vyžiadanie z cudziny takisto aj v dožadovanom štáte, v ktorom prebieha tzv. vydanie do cudziny sa prejavujú „prvky vertikálnosti“ ide o viacmenej „vertikálne vydávanie“. Tieto „prvky vertikálnosti“ je možné nachádzať v systéme extradičného konania. Rozpoznávame tieto druhy systémov konania: správny, súdny, zmiešaný a systém skráteného vydávacieho konania.

V Českej republike - ako dožadovaný štát sa uplatňuje systém zmiešaný a systém skráteného vydávacieho konania. V prípade, že sa nebude konať skrátené vydávacie konanie - to znamená, že obvinený nevysloví súhlas s vydaním (tento súhlas nahrádza rozhodnutie súdu) bude prebiehať tzv. neskrátené konanie.

Toto konanie prebieha postupne od štátneho zástupcu, ktorý prevedie predbežné šetrenie existencie podmienok pre vydanie (§ 394 TP) a podá návrh na vyslovenie prípustnosti vydania súdu, potom súd rozhodne o prípustnosti vydania (§ 397 TP) a konečne je tu administratívny úkon orgánu výkonnej moci konštitutívnej povahy - ministerstva spravodlivosti, ktorý povoľuje vydávanie do cudzieho štátu ak súd (popríklad Najvyšší súd) rozhodne, že vydanie je prípustné (§ 399 TP).

V tomto konaní sa skúmajú faktické i právne podmienky napr. existencia štátneho občianstva, obojstranná trestnosť a iné.

Ak Česká republika bude vystupovať ako dožadujúci štát: súd vydá zatýkací rozkaz, na jeho podklade požiada ministra spravodlivosti o spracovanie žiadosti o vydanie a predanie orgánom dožadovaného štátu. Táto žiadosť sa predáva formou diplomatického styku, poprípade formou medziministerského styku.

3. Európsky zatýkací rozkaz - nahradenie extradície

Predložená extradícia je EZR medzi členskými štátmi EU úplne nahradená.

Rámcové rozhodnutie o európskom zatýkacom rozkaze nahradzuje od 1.1.2004 (pre Českú republiku od okamžiku pristúpenia) taxatívne stanovené zmluvy, jedná sa o:

- Európsku dohodu o vydávaní z 13. decembra 1957, jej dodatočný protokol z 15. októbra 1975, druhý dodatočný protokol zo 17. marca 1978 a ďalej Európsku dohodu o potlačovaní terorizmu z 27. januára 1977, čo sa týka vydávania
- Dohodu medzi 12 členskými štátmi Európskeho spoločenstva z 26. mája 1989 o zjednodušení a modernizácii spôsobu doručovania žiadostí o vydávaní
- Dohodu z 10. marca 1995 o zjednodušenom postupe vydávania medzi členskými štátmi Európskej únie. (nevstúpila v platnosť)
- Dohody z 27. septembra 1996 o vydávaní medzi členskými štátmi Európskej únie. (nevstúpila v platnosť)
- Hlavu III, kapitoly 4 Schengenskej prevádzacej dohody

3.1. Základný posun v predávacom konaní

Tento základný posun je možné zhrnúť do:

- A. povinnosť vykonať európsky zatykač
- B. obmedzenie možnosti prieskumu obojstrannej trestnosti
- C. povinnosť predávať vlastných občanov
- D. stanovenie lehôt pre rozhodovanie
- E. zrušenie administratívnej fázy extradičného konania
- F. priamý styk justičných orgánov

A. povinnosť vykonať európsky zatykač

Členský štát (vykonávajúci) má zásadne povinnosť vykonať európsky zatykač. Rámcové rozhodnutie stanovuje obligatórne i fakultatívne dôvody pre odmietnutie výkony EZR. Obligatórne dôvody sú stanovené v čl. 3 RR - ako napr. amnestia, vek, pre ktorý nie je osoba trestne zodpovedná (v Českej republike je to do 15 rokov, § 11 TZ). Fakultatívne dôvody vymedzuje čl. 4 RR a je tu ponechaná možnosť na členskom štáte, aby tieto možnosti zakotvil vo svojom právnom poriadku.

Česká republika zakotvila obligatórne i fakultatívne dôvody odmietnutia vykonať EZR do § 409 odst.3 TP, v ktorom sú uvedené prípady - ako napr. úmrtie vyžiadanej osoby, túto osobu nie je možné zadržať, kedy štátny zástupca vráti EZR vyžadujúcemu štátu a ďalej ich zakotvila do § 411 odst.6 TP kedy súd môže odmietnuť predať vyžiadajú osobu.

B. obmedzenie možnosti prieskumu obojstrannej trestnosti

Posun oproti extradícii došlo i v zásade obojstrannej trestnosti. Rámcové rozhodnutie v čl. 2 odst.2 vymenováva kategóriu trestných činov, pri ktorých odpadá podmienka

obojstrannej trestnosti, čo znamená, že justičný orgán členského štátu pri týchto druhoch trestnej činnosti nebude preskúmať či dané jednanie je trestné u oboch strán.

Niektoré štáty tento katalóg trestných činov celkom prevzali - tak urobila aj Česká republika v ustanovení § 412 TP, niektoré iné členské štáty sa snažili priradiť vymenovaným trestným činom vlastné skutkové podstaty.

Tento katalóg trestných činov môže Rada Európskej únie po konzultácii s Európskym parlamentom kedykoľvek rozšíriť, to vyplýva z čl. 2 odst.3 RR.

U stanovených druhov závažnej trestnej činnosti teda dochádza k významnému obmedzeniu možnosti prieskumu obojstrannej trestnosti.

V iných trestných činoch, ktoré nie sú uvedené v danom katalógu (čl. 2 odst. 2 RR) môže byť predanie viazané na podmienku obojstrannej trestnosti (čl. 2 odst. 4 RR).

C. povinnosť predávať vlastných občanov

Naopak oproti extradícii, ktorá je založená na zásade nevydávania vlastných občanov cudziemu štátu, v konaní o predanie na základe EZR sa táto zásada neuplatňuje, čiže ak daná hľadaná osoba je štátnym občanom vykonávajúceho členského štátu, neznamená to obligatórnu prekážku pre výkon európskeho zatykača.

Je tu však možnosť v rámci fakultatívnych dôvodov odmietnuť vydanie alebo toto vydanie podmieniť. Bližšie k tejto problematike sa venujem v VI. oddiely.

D. stanovenia lehôt pre rozhodovanie

Cieľom bolo urýchliť konanie o predávaní hľadanej osoby, preto Rámcové rozhodnutie stanovuje lehoty pre rozhodovanie. Tieto lehoty boli taktiež prevzaté do trestného poriadku Českej republiky.

Ak hľadaná osoba súhlasí s predaním, súd musí prijať rozhodnutie o výkone EZR v lehote do 10 dní od poskytnutia tohto súhlasu. V prípade neskráteného konania je táto lehota stanovená na 60 dní od zatknutia hľadanej osoby. Vo výnimočných prípadoch kedy nie je možné v stanovených lehotách rozhodnúť, súd má rozhodnúť v predĺženej lehote, t.j. o ďalších 30 dní.

Trestný poriadok počíta s dvoma prípadmi, kedy môže dôjsť k prerušeniu behu týchto lehôt. Týmito prípadmi sú preskúmanie existencie výsad a imunit a jednak rozhodovanie o ústavnej sťažnosti podanou hľadanou osobou.²¹

E. zrušenia administratívnej fázy extradičného konania
V konaní o predávaní na základe európskeho zatykač odpadá administratívna fáza čiže o predaní požadovanej osoby rozhodujú priamo justičné orgány vykonávajúceho členského štátu (podľa § 408 odst.3 TP Českej republiky, rozhodujú krajské sudy) t.j. bez účasti (fázy) ministerstva spravodlivosti na predávacom konaní, z toho vyplýva, že rozhodovanie o výkone EZR vylučuje akékoľvek politicky motivované rozhodnutie.

F. priamy styk justičných orgánov
V tomto konaní sa uplatňuje priamy styk justičných orgánov vykonávajúceho a vyžadujúceho členského štátu. To znamená, že justičné orgány členského štátu komunikujú zásadne priamo v rôznych etapách konania (čl. 9 odst.1, čl. 15 a 23 RR) justičný orgán, ktorý EZR vydal môže sám priamo predať európsky zatykač vykonávajúcemu justičnému orgánu, ak je známe miesto pobytu hľadanej osoby (čl. 9 odst.1 RR) a dodatočné informácie, ktoré vykonávajuci členský štát považuje za nedostatočné pre

21 k tomu bližšie: Kloučková S., Fenyk J.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd (2005), LINDE Praha a.s., str. 192 - 193

rozhodnutie, popřípade aj ďalšiu úradnú korešpondenciu, ktorá s tým súvisí, zasielať priamo vykonávajúcemu justičnému orgánu (čl. 45 RR).

Vydávajúci justičný orgán má možnosť rozhodnúť o ohlásení hľadanej osoby v Schengenskom informačnom systéme (SIS), ktoré je rovnocenné s európskym zatýkacím rozkazom (čl. 9 odst.2, 3 RR).

Ďalej európsky zatykač môže byť predaný prostredníctvom bezpečného telekomunikačného systému Európskej justičnej siete (EJUS) a v prípade, že nie je možné využiť služby SIS, je možné doručiť európsky zatýkací rozkaz Interpolom (čl.10 odst.2,3 Rámcového rozhodnutia).

Samozrejme je možné v zmysle čl. 7 Rámcového rozhodnutia, ak je to nutné kvôli organizácii vnútorného justičného systému členského štátu, menovať jeden alebo viacej centrálnych orgánov pre doručovanie a prevzatie európsky zatýkací rozkaz a ďalšej úradnej korešpondencie, ktorá s tým súvisí. Túto variantu si zvolilo iba málo štátov. Ide o Veľkú Britániu, Maďarsko, Maltu, Írsko, Estónsko.²²

3.2. EZR - horizontálne predávanie

Prvky „horizontálneho predávania“ môžeme nachádzať v dvoch podstatných zmenách (popísaných v bodoch E, F), ktoré nastali v predávacom konaní (na rozdiel od tradičného vykonávacieho konania).

Práve v týchto „horizontálnych prvkoch“:

- priama komunikácia,
- odpadnutie rôznych administratívnych prekážok,
- spôsob doručovania,

²² Správa Komisie založená na článku 34 rámcového rozhodnutia Rady zo dňa 13. júna 2002 o európskom zatýkacom rozkaze a postupoch predávania medzi členskými štátmi, v Bruseli dňa 24.1.2006 - SEK (2006) 79, str. 3

je možné európsky zatýkací rozkaz charakterizovať rýchlym (došlo k skráteniu priemernej dĺžky konania z 9 mesiacov na menej než 6 týždňov a v prípade, kedy bol daný súhlas hľadanej osoby, sa doba konania skrátila na 11 dní)²³, jednoduchým, efektívnejším inštitútom ako je extradícia, ktorá je vzhľadom k jej zdĺhavosti a nepružnosti nevyhovujúca trendu súčasnej doby.

Je však treba pripomenúť, že tieto dva konania sú nezlučiteľné i keď ich základný zmysel je rovnaký t.j. pri oboch prípadoch totižto ide o presun osoby z jednej jurisdikcie do inej za účelom trestného stíhania či výkonu trestu²⁴, ale vydávacie konanie je v postavení lex specialis k predávaciemu konaniu.²⁵

V prípade súbehu viacerých európskych zatykačov alebo pri súbehu európskeho zatykača a žiadosti o vydanie neplatí zásada predstihnutia. Postup súdov upravujú príslušné ustanovenia trestného poriadku (§ 419 a § 420 TP).

IV. ROZHODOVANIE ÚSTAVNÝCH SÚDOV

Európsky zatýkací rozkaz je založený na novej zásade, ktorej sa Európa veľmi dlho bránila - zásada predávania vlastných občanov do iného členského štátu EU.

Po transpozícii Rámcového rozhodnutia do vnútroštátnych právnych poriadkov členských štátov sa v niektorých štátoch, v tejto dôležitej časti týkajúcej sa vlastných občanov, dostali ustanovenia implementujúce európsky zatýkací rozkaz do rozporu s ústavnými právami.

23 Správa Komisie založená na článku 34 rámcového rozhodnutia Rady zo dňa 13. júna 2002 o európskom zatýkacom rozkaze a postupoch predávania medzi členskými štátmi, v Bruseli dňa 11.7.2007 - SEK (2007) 979, str. 4

24 Polák P.: Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech v rámci EU s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů, 1. vyd. (2003), MU. Brno, str. 176

25 Kloučková S., Fenyk J.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd (2005), LINDE Praha a.s., str. 200

1. Rozhodovanie pred poľským Ústavným tribunálom

Poľská republika - ako pristupujúci štát - mala od 1.5.2004 realizovať svoje záväzky i z Rámcového rozhodnutia. Na základe daného Rámcového rozhodnutia bola prijatá novela trestného poriadku, do ktorého boli transponované podmienky, zásady i postup predávania hľadanej osoby.

1.1. Skutočností zahájenia konania

Gdaňský súd viedol konanie o predaní poľskej štátnej občianky na základe európskeho zatýkacieho rozkazu k trestnému stíhaniu do Holandska. 27. januára 2005 položil tento Gdaňský súd právnu otázku Ústavnému tribunálu, či je čl. 607t TP v súlade s čl. 55 odst.1 Ústavy.

Daný článok 607t poľského trestného poriadku stanovuje, že poľský štátny občan alebo osoba, ktorá v Poľskej republike využíva právo azylu, môže byť predaná na základe EZR a to len pod podmienkou, že táto osoba bude vrátená späť do Poľska po právoplatnom ukončení trestného stíhania. V poľskej ústave (čl. 55 odst.1) je vyjadrený zákaz extradície poľského občana.

1.2. Rozsudok P 1/05²⁶

Ústavný tribunál dňa 27. apríla 2005 vyniesol rozsudok sp. zn. P 1/05, v ktorom prehlásil, že čl. 607t TP, v rozsahu v akom umožňuje vydanie poľského občana na základe európskeho zatýkacieho rozkazu do iného členského štátu je v rozpore s čl. 55. odst.1 Ústavy a že tento

26 Anglické zhrnutie na adrese www.trybuna.gov.pl

čl. 607t TP stráca účinnosť po 18 mesiacoch odo dňa vyhlásenia rozhodnutia.

Ústavný tribunál sa zaoberal okrem iného (napr. povahou Rámcového rozhodnutia, či euroobčianstvom) otázkami jazykového výkladu pojmu „extradícia“, ktorého používa ústava a či predanie na základe EZR je niečím iným, alebo len skrytou formou extradície.

1.3. Odôvodnenie rozsudku

Ústavný tribunál zdôraznil, že pojem extradícia, ktorý sa objavil v poľskej ústave až v roku 1997, nemohol byť braný do úvahy EZR, pretože o tomto inštitúte vtedy ešte nebolo známo, odmietol však tento pojem definovať.

Legislatívna rada i generálny prokurátor aj rôzni experti videli a argumentovali práve tým, že extradícia a predanie na základe EZR sú rozdielne konania a dokonca i zákonodarca (aby sa vyhol neústavnosti) definoval v čl. 602 TP extradíciu spôsobom, ktorý odlišuje extradíciu od postupu predávania.

Aj Ústavný tribunál uznal mnoho odlišností - videl ich v odstránení prekážok, na ktorých spočívala extradícia - ako v opustení zásad obojstrannej trestnosti, občianstva osoby, na ktorú bol vydaný EZR, ďalej poukázal aj na rozdiely v povahe týchto rozhodnutí, kde v prípade EZR ide o súdne rozhodnutie a v prípade extradície o rozhodnutie orgánu výkonnej moci a iné odlišnosti.

Ústavný tribunál došiel k záveru, že teda ide o dva inštitúty, ktoré sa líšia označením i obsahom. Avšak tieto obsahové odlišnosti sú definované v obyčajnom zákone a teda Ústavný tribunál k nim nemôže prehliadať pri výklade Ústavy, preto konštatoval, že predanie na základe EZR je len zvláštnou formou extradície, takže

nemôže mať vplyv na ústavný zákaz vydávania poľského občana k trestnému stíhaniu.

Avšak Ústavný tribunál sa nezaoberal tou okolnosťou, že občana je možno vrátiť k výkonu rozhodnutia po skončení trestného stíhania opäť do Poľska.

Ústavný tribunál konštatoval, že z čl. 55 odst.1 Ústavy vyplýva právo nie byť trestnú zodpovednosť iba pred poľským súdom čo znamená absolútny zákaz vydávania.

V dôsledku odkladu vykonateľnosti rozhodnutia Ústavného tribunálu, bude Poľská republika na základe neústavného čl. 607t TP predávať svojich občanov do iného členského štátu na základe vydaného EZR v tomto členskom štáte EU, čiže bude aplikovateľné pred súdmi a to i pred daným Gdaňským súdom v tomto konkrétnom prípade ohľadne predania poľskej štátnej občianky do Holandska.

2. Rozhodovanie pred nemeckým Spolkovým ústavným súdom

Aj v Nemecku bola riešená otázka ústavnosti ustanovení zákona k transpozícii Rámcového rozhodnutia (tzv. zákon o eurozatykači), ktorý však nedával všetky možnosti, ktoré dáva Rámcové rozhodnutie k ochrane štátnych občanov pri predávaní do iného členského štátu EU.

2.1. Ústavná sťažnosť

Predmetným jednaním pred Spolkovým ústavným súdom bola ústavná sťažnosť podaná nemeckým občanom, ktorý mal byť predaný na základe EZR vydaného v Španielsku.

Nemecký občan - sťažovateľ, namietal v ústavnej sťažnosti okrem iného aj to, že je v rozpore s právne štátnymi zásadami odmietnutie prieskumu obojstrannej trestnosti, ďalej vyčítal zákonodarcovi, že právo na vrátenie osoby po vypočutí k výkonu trestu odňatia do vykonávajúceho

štátu podľa čl. 5 odst.3 RR je subjektívne právo občana a nejde tu o uváženie vydávajúceho štátu, ktoré nemecký zákonodarca považoval za dostatočné. Sťažovateľ napadol aj neprípustnosť opravného prostriedku proti rozhodnutiu o vydaní.

2.2. Rozsudok 2 BvR 2236/04²⁷

Dňa 18.7.2005 Spolkový ústavný súd v Karlsruhe vyniesol rozsudok sp. zn. BvR 2236/04, v ktorom prehlásil zákon o eurozatykači za ničotný.

V Nemecku sa neuplatňuje doktrína zrušiteľnosti neústavného zákona ako v Českej republike, ale teória ničotnosti.²⁸

2.3. Odôvodnenie rozsudku

Spolkový ústavný súd uznal ústavnú sťažnosť za prípustnú a dôvodnú.

Vychádzal z článku 16 odst.2 Základného zákona, podľa ktorého nesmie byť žiaden Nemeč (teda nie len štátny občan, ale aj tzv. statusoví Nemci) vydaný cudzej moci.

Tento absolútny zákaz bol doplnený 2 výnimkami, ktoré pripúšťajú vydanie Medzinárodnému trestnému tribunálu alebo do členského štátu EU, ak budú zachované právne štátne zásady (ako napr. nezávislosť sudcov, prezumpcia nevinny, neprípustnosť trestu smrti a iné).

Tieto zásady Spolkový ústavný súd vykladá širšie, teda nielen z hľadiska Nemeckej spolkovej republiky (SRN), ale aj s ohľadom na európske smerovanie SRN, z toho vyplýva, že tu musí existovať predpoklad, že vydávajúcí štát bude naplňovať právne štátne predpoklady ochrany základných práv na zrovnateľnej úrovni so Základným zákonom.

27 www.bverfg.de

28 Filip J.: BVerfG - eurozatykač áno, ale právněštátně transponovaný, Právny spravodaj, 2005, č. 9

Spolkový ústavný súd zdôraznil, že ochrana pred nevydaním nie je ochranou pred spravodlivým potrestaním a konštatoval, že samotná možnosť vydávania občanov podľa Rámcového rozhodnutia nie je narušením zvrchovanosti štátu.

Preto nenašiel protiústavnosť zákona o eurozatykači s čl. 16 odst.2 Základného zákona, ale formuloval požiadavky pre zákonodarcu aby zákon o eurozatykači poskytoval väčšiu ochranu bez toho aby porušil zámer Rámcového rozhodnutia.

Prvou požiadavkou je, aby zákonodarca využil všetky možnosti, ktoré mu dáva Rámcové rozhodnutie k ochrane základných práv a to hlavne v prípadoch, kedy k jednaniu dôjde celkom, alebo z časti na nemeckom území. V takýchto prípadoch podozrivý nemecký občan musí byť „vyšetrovaný zásadne v Nemecku nemeckými vyšetrovacími orgánmi“. Ďalšie požiadavky smerované k zákonodarcovi spočívali vo väčšej ochrane práv občana ako pri úprave vydania pre prípad, že vydávajúci štát ponúkne vrátenie Nemca k výkonu trestu do SRN, ak o to požiada, a aj ochranu pri uplatňovaní zásady ne bis in idem.

Spolkový ústavný súd uznal porušenie čl. 19 odst.4 Základného zákona, čiže porušenie práva každého na využitie poradia práva t.j. v tom, že zákon o eurozatykači neumožňoval opravný prostriedok proti rozhodnutiu o predaní osoby.

Spolkový ústavný súd odmietol možnosť zrušiť iba tie ustanovenia, u ktorých uznal nedostatky, ale prehlásil celý zákon o eurozatykači za neplatný a vrátil ho zákonodarcovi k prepracovaniu.

Na záver je treba pripomenúť, že aplikácia Európskej dohody o vydávaní (a jej dvoch protokolov) bola zo strany Českej republiky vylúčená s tou podmienkou, že vo vzťahoch medzi Českou republikou a ostatnými členskými

štátmi EU budú používané jednotné právne predpisy k prevedeniu Rámcového rozhodnutia. Z toho vyplýva, že v prípadoch, kedy došlo k vydaniu EZR a doručenia orgánom Českej republiky ešte pred zrušením vnútroštátnych predpisov implementujúcich Rámcové rozhodnutie, sa bude postupovať podľa Európskej dohody o vydávaní.

V prípade, že má byť predaná osoba, ktorá je štátnym občanom Českej republiky, EZR sa vyžadujúcemu štátu vráti, pretože tu nebude splnená podmienka vzájomnosti (reciprocity) podľa § 403 odst.2 TP.

3. Rozhodovanie pred Ústavným súdom Českej republiky

Rovnako aj Ústavný súd Českej republiky bol postavený pred úlohu nájsť odpoveď na otázku ústavného súladu ustanovení implementujúcich európsky zatýkací rozkaz do českého právneho poriadku.

3.1. Návrh na zahájenie konania

V novembri 2004 bol na Ústavný súd podaný návrh skupiny poslancov Poslaneckej snemovni Parlamentu Českej republiky a skupiny senátorov Senátu Parlamentu ČR²⁹, zastúpených Prof. JUDr. Alešom Gerlochom, CSc., advokátom, na zrušenie ustanovení § 21 odst. 2 TZ, § 403 odst. 2, § 411 odst. 6 písm. e), § 411 odst.7 a § 412 odst. 2 TP.³⁰ Ide o tzv. abstraktnú kontrolu ústavnosti podľa zákona č. 182/1993 Zb., zákon o Ústavnom súde. Podľa navrhovateľov vyššie uvedené ustanovenia TZ a TP týkajúce sa uplatňovania zásady predávania vlastných občanov a ustanovenie, ktoré taxatívne vymedzuje trestné činy, pri ktorých sa upúšťa od overovania obojstrannej

29 ďalej tiež i len „navrhovateľa“

30 ďalej tiež i len „napadnuté ustanovenia“

trestnosti sú v rozpore s článkom 1, 4 odst. 2, 14 odst.4 a 39 Listiny základných práv a slobôd³¹ (ďalej „Listina“).

Napadnuté ustanovenia TZ a TP upravujú možnosť predania občana Českej republiky inému členskému štátu EU len na základe európskeho zatýkacieho rozkazu za podmienky vzájomnosti. Zhora uvedené ustanovenia TP upravujú jednu zo situácií, kedy súd zamietne predanie vyžiadanej osoby k výkonu trestu alebo ochranného opatrenia, ak táto osoba je občanom ČR alebo má na území ČR trvalý pobyt a súčasne prehlási, že sa odmieta podrobiť výkonu trestu alebo ochranného opatrenia vo vyžadujúcom štáte a ďalej situáciu, kedy súd podmieni predanie občana ČR alebo osoby s trvalým pobytom na území ČR k trestnému stíhaniu podmienkou vrátenia tejto osoby k výkonu trestu odňatia slobody, ochranného opatrenia či ochranej výchovy do Českej republiky, ak táto osoby nevysloví súhlas po vynesení rozsudku s výkonom uloženého trestu alebo ochranného opatrenia vo vyžadujúcom štáte. Súd takto postupuje len v prípade, že vyžadujúci štát poskytne záruku, že daná osoba bude k výkonu predaná do ČR.

V prípade, že takáto záruka poskytnutá nebude, súd predanie osoby zamietne. Navrhovatelia rovnako označili ustanovenie TP, ktoré vypočítava jednanie, u ktorých súd neskúma ich trestnosť podľa práva ČR za rozporné s ústavným poriadkom.

Navrhovatelia považujú tieto napadnuté ustanovenia TZ a TP v rozpore s ustanoveniami Listiny, ktoré zakotvujú základné práva každého človeka, teda i občana ČR, pričom tieto práva sú nazadateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

31 ústavný zákon č. 2/1993 Zb., v znení ústavného zákona č. 162/1998 Zb.

3.2. Dôvody návrhu

Argumentáciu protiústavnosti napadnutých ustanovení TZ a TP podľa navrhovateľov je možné rozdeliť do dvoch základných skupín.

- 1.) protiústavnosť predávania občana ČR s článkom 14 odst. 4 Listiny
- 2.) opustenie princípu prieskumu obojstrannej trestnosti v rozpore s článkom 39 Listiny

1.) V čl. 14 odst.4 veta druhá Listiny sa stanovuje, že občan nemôže byť nútený k opusteniu svojej vlasti. Podľa navrhovateľov napadnuté ustanovenia, ktoré pripúšťajú možnosť predania vlastného občana a neupravujú ako dôvod zamietnutia predania vyžadujúcej osoby, ak ide o českého štátneho občana do členského štátu EU sú v rozpore s uvedeným článkom Listiny. Navrhovatelia argumentujú, že tento zákaz - nútiť občana k opusteniu vlasti stanovený Listinou je jasný, bezpodmienečný a patrí k základným právam každého občana. Predaním občana do iného štátu EU sa naruší dôvera občana k jeho štátu, spočívajúca v tom, že vlastný štát ho nechráni pred inými štátmi, čo je mimo iného i dôsledok štátnej suverenity, ktorá i naďalej trvá v EU. Navrhovatelia vidia právo občana na ochranu zo strany štátu a s týmto právom či akýmsi princípom sú napadnuté ustanovenia v rozpore a prípadná modifikácia je možná len na ústavnej rovine, nie iba v rovine zákonnej.

Navrhovatelia pri zvažovaní protiústavnosti napadnutých ustanovení odmietli hľadiť na článok 14 Listiny o zákaze nútenia občana k opusteniu vlasti v historickom aspekte, ale treba hľadať jeho objektívny zmysel.

Podľa názoru navrhovateľov je zákaz vydávania vlastných občanov do cudziny obecným princípom, ktorý je uznávaný

vo všetkých členských štátoch EU, pritom konkrétne uvádzajú Nemecko, Francúzsko a Slovensko, kde došlo k ústavným zmenám a preto podľa ich názoru je nemožné dôjsť k prelomeniu toho princípu ochrany vlastných občanov a predávať ich k trestnému konaniu bez príslušnej ústavnej zmeny. Navrhovatelia pritom využili porovnávaciu argumentáciu a poukázali na právnu úpravu v Ústave Slovenskej republiky ako najbližšiu úpravu právnej úprave v ČR.

V článku 24 odst. 3 druhá veta Ústavy SR bolo stanovené, že občana nie je možné nútiť, aby opustil vlasť, nie je možné ho vyhostiť ani vydať inému štátu. Národná rada SR ako ústavodarca prijal dňa 23.2.2001 novelu Ústavy a vypustil záverečné slová uvedeného článku Ústavy - „ani vydať inému štátu“.

Z vyjadrenia vedľajšieho účastníka, ktorým bola Poslanecká snemovňa Parlamentu ČR vyplývajú tri základné argumenty. Z historického výkladu je treba zákaz nútiť občana k opusteniu vlasti chápať ako zákaz vyhostovania vlastných občanov z ČR, teda ako nevratný proces s nezvratnými následkami a nie iba dočasné predanie občana k trestnému stíhaniu na základe európskeho zatýkacieho rozkazu. Druhou skupinou argumentácie bolo porovnanie so zmenou Ústavy SR a tretím argumentom je fakt, že neprevzatie Rámcového rozhodnutia do českého právneho poriadku by ČR porušila záväzok vyplývajúci z Aktu o podmienkach pristúpenia ČR k EU a tým by ČR porušila aj ústavný článok 1 odst. 2 Ústavy, ktorý pokladá dodržiavanie medzinárodne právnych záväzkov za ústavnú hodnotu.

Senát Parlamentu ČR ako ďalší vedľajší účastník konania pred Ústavným súdom sa vyjadril v podobnom zmysle ako Poslanecká snemovňa, že teda článok 14 odst. 4 Listiny odráža historický aspekt a nie je možné subsumovať

predanie osoby do členského štátu EU za účelom trestného stíhania pod tento zákaz z dôvodu odlišnej podstaty inštitútu predávania a ústavného zákazu nútiť občana k opusteniu vlasti. Predanie nemá časovo neobmedzenú povahu a nenarušuje štátoobčiansky zväzok podľa názoru Senátu.

2.) Článok 39 Listiny zakotvuje tzv. zásadu legality, teda že iba zákon stanoví, ktoré jednanie je trestným činom a aký trest je možné za spáchanie činu uložiť.

Podľa navrhovateľov je ustanovenie § 412 odst. 2 trestného poriadku, ktoré preberá doslovne článok 2 odst. 2 Rámcového rozhodnutia, ktoré vymenováva kategóriu trestných činov, pri ktorých odpadá podmienka obojstrannej trestnosti v priamom rozpore s článkom 39 Listiny. Podľa názoru navrhovateľov to znamená, že bude možné predať k trestnému stíhaniu občana ČR do členského štátu EU pre trestný čin, ktorý nie je podľa trestného zákona ČR trestný, a teda podľa navrhovateľov sa bude vyžadovať od každého občana znalosť všetkých trestne právnych predpisov členských štátov EU a zákonodarca bude mať povinnosť danú situáciu riešiť publikáciou trestne právnych noriem jednotlivých 25 členských štátov EU.

Rozpor so zásadou legality navrhovateľa odvodzujú i z toho pohľadu, že sa jedná iba o výpočet názvov skutkových podstat trestných činov v napadnutom ustanovení trestného poriadku, pričom tieto skutkové podstaty trestných činov ďalej nedefinuje.

Ďalej rovnako poukazujú na problematiku spojenú s vývojovými štádiami trestných činov či problematiku trestných činov spáchaných na diaľku, prípadne i odlišných foriem zavinenia stanovených pre jednotlivé trestné činy v členských štátoch EU.

Senát a Poslanecká snemovňa Parlamentu ČR sa k tejto ústavnej otázke vyjadrili tak, že vymedzené jednanie sú

trestné vo všetkých členských štátoch EU, i keď sú v jednotlivých štátoch používané rozdielne pojmy, to však ešte neznamená, že vypočítané jednanie nie sú trestné podľa trestného zákona platného v ČR.

Vedľajší účastníci konštatujú svoje presvedčenie, že pre Českú republiku ako demokratický právny štát, ktorý rešpektuje okrem iného i zásadu legality, nie je opustenie od prieskumu obojstrannej trestnosti pri poskytovaní právnej pomoci žiadnou novinkou s zvláštnym poukazom na úpravu Európskej dohody o vzájomnej pomoci vo veciach trestných (publikovaná pod č. 550/1992 Zb.), jej prijatím ČR pristúpila na upustenie od podmienky obojstrannej trestnosti ešte pred prijatím Rámcového rozhodnutia.

Senát Parlamentu ČR na záver svojho vyjadrenia k návrhu na zrušenie napadnutých rozhodnutí upozornil na to, že každý členský štát EU dodržiava rovnaký štandard ochrany ľudských práv, vrátane práva na spravodlivý proces, čím však kvalitatívne odporoval navrhovateľom, ktorí uviedli vo svojom podaní výsledky Európskeho súdneho dvora, ktoré odrážajú porušovanie ľudských práv zo strán členských štátov EU.

3.3. Odôvodnenie rozhodnutia

Ústavný súd urobil najprv stručný rozbor základných ustanovení Rámcového rozhodnutia, základného cieľa a definície európskeho zatýkacieho rozkazu a stručne načrtol rozdiely medzi klasickou extradíciou a predávaním osôb medzi členskými štátmi EU na základe európskeho zatýkacieho rozkazu.

Ústavný súd zhodne s navrhovateľmi konštatoval, že je treba pri interpretácii ústavného zákazu nútenia občana k opusteniu vlasti hľadať jeho objektívny zmysel.

Podľa Ústavného súdu predaním občana do členského štátu EU nedochádza k narušeniu štátoobčianskeho vzťahu, občan po celú dobu konania i naďalej zostáva pod ochranou českého štátu a po jeho ukončení mu nič nebráni tomu, aby sa opäť vrátil na územie Českej republiky a rovnako aj predanie neznemožňuje vylúčiť českého občana zo spoločenstva občanov ČR.

Úprava obsiahnutá v článku 14 odst. 4 Listiny má nepochybne súvislosť s komunistickým režimom a aj z tohto dôvodu sa tento zákaz nikdy netýkal extradície.

Navrhovatelia vo svojom návrhu ďalej uviedli aj niekoľko členských štátov EU, v ktorých v súvislosti s európskym zatýkacím rozkazom došlo k ústavnej zmene a z toho odvodili existenciu obecného princípu zákazu vydávania vlastných občanov a teda aj v ČR by malo dôjsť k ústavnej zmene v súvislosti s prevedením európskeho zatýkacieho rozkazu do českého právneho poriadku. Ústavný súd sa na základe toho úsudku navrhovateľov ohliadol za viacerými ústavnými úpravami členských štátov EU a prípadnými zmenami ich Ústav a tieto štáty rozdelil do dvoch táborov. Jednak vydělil jednu skupinu štátov, kde skutočne došlo k ústavným zmenám, konkrétne Nemecko, Francúzsko, Slovensko, Lotyšsko, Poľsko od štátov, kde k ústavným zmenám nedošlo a implementácia inštitútu predávania vlastných občanov na základe EZR nepredstavovala vôbec otázku ústavného princípu, napr. Grécko, Dánsko, Holandsko, Luxembursko. Ústavný súd sa taktiež nakrátko zastavil nad ilustrovaným slovenským prípadom, ktorého sa navrhovatelia dovoľávali. Pri zhodnotení daného článku Ústavy SR a jeho zmenou urobil Ústavný súd záver, že česká úprava takto dôsledne neoddeľuje pojmy „nútiť občana k opusteniu vlasti“ od „vydávania“. Ústavný súd vyvrátil navrhovateľmi uvádzaný obecný princíp zákazu vydávania vlastných občanov a

z toho vyvodil, že ústavná zmena pre prevedenie EZR do českého právneho systému nie je potrebná.

Ďalším okruhom ústavných otázok, ktorými sa Ústavný súd zaoberal bol súlad napadnutého ustanovenia § 412 odst. 1,2 trestného poriadku s článkom 39 Listiny. Daný článok Listiny vyjadruje princíp legality, ktorý obsahuje dva aspekty. Prvým z nich je požiadavka presnosti a jasnosti definície zakázaného jednaní, s ktorým štát spojuje povinnosť uložiť trest. Druhým je tzv. nexus, čiže spojitosť medzi chovaním obvineného a územným či verejným záujmom štátu, teda s trestnou jurisdikciou daného štátu a to tak, aby daný subjekt mal možnosť si uvedomiť, že jeho chovanie vyvoláva určité následky predvídané zákonmi trestajúceho štátu. Navrhovatelia uvádzajú, že ČR upustila od rešpektovania tohto princípu trestného práva. Ústavný súd však takéto upustenie od rešpektovania zásady legality zo strany ČR neusúdil a konštatoval, že tento ústavný princíp legality sa musí bezpodmienečne aplikovať tam, kde ČR trestne stíha osobu, čo však práve pri výkone EZR sa nedeje. Pri výkone EZR Česká republika vôbec neaplikuje svoju trestnú jurisdikciu proti danej osobe, len napomáha ostatným členským štátom pri presadzovaní ich trestného práva hmotného a zákonný výpočet trestných činov v napadnutom ustanovení TP slúži iba k procesnému postupu súdu a teda dané ustanovenie TP nekladie žiadne požiadavky na znalosť trestného práva všetkých členských štátov EU.

Ústavný súd konštatoval, že požiadavka na obojstrannú trestnosť ako typickú poistku proti štátom, ktoré nedodržia princíp legality, môže byť upustený vo vzťahu k členským štátom EU, v ktorom sa dosiahlo vysokej miery vzájomného zblíženia hodnôt a dôvery a nie je treba naďalej trvať na zásade obojstrannej trestnosti ako nezbytnej súčasť predávacieho konania, pritom k tomuto

záveru prispieva aj skutočnosť, že jednania vymedzená v článku 2 odst. 2 Rámcového rozhodnutia (prevzatá do § 412 odst. 2 TP) sú trestná v každom členskom štáte EU, aj keď sú pomenované inak.

Následne Ústavný súd vyjadril svoj názor, že aj keby hypoteticky vznikla situácia protiústavnej aplikácie určitého právneho predpisu, tak to samo o sebe ešte nemôže byť dôvodom pre zrušenia takto eventuálne nesprávne aplikovaného predpisu, teda ak právny predpis má viacero možných výkladov, pričom jeden z nich je protiústavný, je vždy nutné zvoliť ústavne konformný výklad. V rámci abstraktnej kontroly ústavnosti právnych noriem nie je účelné hľadať a riešiť všetky hypotetické situácie, ktoré môžu v priebehu aplikácie právnych noriem nastať.

Vzhľadom k vyššie uvedenému Ústavný súd návrh zamietol.

3.4. Európska doktrína

Okrem iného Ústavný súd považoval za nutné vyjadriť svoj názor aj na problematiku v oblasti európskeho práva. Ústavný súd ako súdny orgán ochrany ústavnosti sa najprv prihlásil k nálezu sp.zn. Pl.ÚS 50/2004 z dňa 8.3.2006, v ktorom sformuloval svoj postoj na prieskum ústavnosti právnych predpisov ČR prijatých na základe aktov komunitárneho práva EU. Z ústavného prieskumu zásadne vylúčil jednotlivé právne akty komunitárneho práva a taktiež aj české právne predpisy prijaté k implementácii takýchto noriem. Z tejto obmedzenej právomoci Ústavného súdu zostáva výnimka prípady, kedy prenesené právomoci boli orgánmi EU vykonávané spôsobom nezlučiteľným so zachovaním základov štátnej suverenity ČR a spôsobom, ktorý ohrozuje samotnú podstatu materiálneho právneho štátu. Ďalšou výnimkou zo stanoviska, že Ústavný súd nemá právomoc preskúmať

ústavnosť právnych predpisov ČR prijatých ako implementácia alebo transpozícia európskeho práva je situácia, kedy tieto normy európskeho práva ponechávajú členským štátom priestor pre uváženie, pokiaľ ide o výber prostriedkov k uskutočneniu cieľa a dané prostriedky musia byť ústavne konformné.

I napriek tomu, že napadnuté ustanovenia boli prijaté za účelom transpozície Rámcového rozhodnutia, ktoré však žiaden priestor pre legislatívne uváženie ČR neponecháva, Ústavný súd zhodnotením podstatnej odlišnosti povahy a postavenia aktov únijného práva oproti komunitárnemu právu, pripustil možnosť ústavného prieskumu napadnutých ustanovení, a to práve z dôvodov ochrany základných práv osôb.

V tejto práci ponechávam bokom problém riešenia referenčného rámca prieskumu práva EU Ústavným súdom ČR.³²

Pri interpretácii ústavného poriadku ČR je treba postupovať nasledovne - v prípade existencie niekoľko možných výkladov ústavného poriadku, pritom len niektoré vedú k dosiahnutiu záväzku prevzatého ČR svojím členstvom EU na základe článku 10a Ústavy ČR, je potrebné voliť ten výklad, ktorý podporuje realizáciu tohto záväzku tzv. eurokonformnú interpretáciu a nie taký výklad, ktorý realizáciu znemožňuje. To sa vzťahuje aj na výklad článku 14 odst. 4 Listiny.

V tomto smere, teda v možnosti pristúpiť na eurokonformnú interpretáciu ustanovení Listiny by som opäť videla odlišné postavenie Ústavného súdu ČR od postavenia Spolkového ústavného súdu či Ústavnému tribunálu v Poľsku v rozhodovacom procese. Jednak Ústavný súd ČR hodnotil odlišný ústavno-zákonný právny základ a súčasne sa ocitol

32 k tomu bližšie: Komárek J.: Vztah práva Evropské unie a právního řádu ČR očima tří rozhodnutí Ústavního, Soudní rozhledy č. 10/2008, str. 357-366

v odlišnej ústavno-výkladovej pozícii. Pred rozhodnutím Ústavného súdu ČR o súlade ustanovenia ústavného poriadku, Európsky súdny dvor prispel k posunu účinkov vnútroštátnych implementačných aktov rámcových rozhodnutí ako právnych aktov úniijného práva od ponímaní ich základu výlučne v ústavnom poriadku jednotlivého členského štátu EU k povinnosti takéto implementačné akty konfrontovať - vykladať vo svetle textu a cieľa normy európskeho práva, teda s určitými medzami povinnosť národných súdov zvoliť eurokonformný výklad pri interpretácii vnútroštátneho práva (rozsudok vo veci C-105/03 *Maria Pupino*).

3.5. Záver

Ústavný súd vyriešil dva ústavne právne problémy, ktoré uvádzali navrhovatelia vo svojom návrhu spojené s implementáciou Rámcového rozhodnutia.

Rôznymi domácimi metódami výkladu ústavného poriadku zhodnotil, že napadnuté ustanovenia TZ a TP nie sú v rozpore so zásadou legality ani s ústavným zákazom nútiť občana k opusteniu vlasti a práve preto podľa Ústavného súdu nebolo potrebné previesť zrovnávanie hodnôt a princípov európskeho práva s právom domácim.

Ústavný súd nevidí v predaní občana ČR k trestnému stíhaniu na základe EZR do členského štátu EU porušenie základných práv občana z dôvodu zaručenia práva na spravodlivý proces podľa článku 6 Európskej dohody o ochrane ľudských práv a základných slobôd v členských štátoch EU, ktorý je zrovnateľný s rovnakým právom zaručeným v ČR.

Pri hľadaní obecného ústavného princípu zákazu vydávania vlastných občanov, ktorý by odôvodňoval ústavnú zmenu, správne zhodnotil, že ústavné zmeny v okolitých štátoch EU vychádzali z odlišnej ústavnej situácie, pri

porovnávaní odlišných ústavných pojmov, ktoré priamo vylučovali vydávanie vlastných občanov a ich domáca Ústava nedávala žiaden priestor pre výklad súladný s Rámcovým rozhodnutím, ako to bolo na Slovensku či iných štátoch EU.

Rovnako zhodnotil aj dnešnú situáciu občanov v priestore slobody, bezpečnosti a práva EU, kde občania požívajú rôznych výhod spojených s štatusom občianstva EU a preto je prirodzené s týmito výhodami akceptovať tiež určitú mieru zodpovednosti, pričom každý členský štát EU je viazaný rovnakým štandardom ochrany základných práv a tento právny základ nezadáva akúkoľvek príčinu domnievať sa, že ochrana poskytovaná v ČR by bola vyššej kvality než v jednotlivých členských štátoch EU.

Ústavný súd sa zachoval „európsky kooperatívne“, pretože ako ďalší z vrcholných národných súdov dal ESD jasne najavo svoj postoj. Nič lepšieho si totižto ESD pri svojom rozhodovaní nemôže priať, než že bude dopredu vedieť nielen oficiálne stanoviska zainteresovaných členských vlád, ale môže si aj vytvoriť predstavu o schopnostiach národných súdov prijať jeho budúcu právnu argumentáciu.³³

V. EZR PRED EURÓPSKYM SÚDNYM DVOROM

Európsky zatýkací rozkaz prešiel rôznou cestou pri posudzovaní jeho súladu s národnými ústavnými poriadkami a taktiež sa stal aj predmetom rozhodovania pred Európskym súdnym dvorom.³⁴

33 Zemánek J.: Eurozatykač prošel u Ústavního soudu, *Jurisprudence* č. 2/2007, str. 49

34 ďalej i len „ESD“

Európsky súdny dvor ako garant fungovania EU, ktorý má hlavné poslanie zaistiť dodržiavanie práv pri výklade a výkone zakladajúcich zmlúv všetkých troch Spoločenstiev a právnych aktov vydaných na ich základe orgánmi Spoločenstva a to všetkými adresátmi európskeho práva, bol vyzvaný k tomu, aby sa vyjadril k Rámcovému rozhodnutiu v rámci položenej predbežnej otázky belgického súdu.

Konanie o predbežnej otázke je svojou podstatou medzitimným konaním, ktoré predstavuje len úsek konania zahájeného pred vnútroštátnym súdom, v ktorom vznikla otázka, na ktorej závisí rozhodnutie vo veci samej a k jej zodpovedaniu je povolaný ESD, aby tak pôsobil na jednotný vklad a aplikáciu európskeho práva v členských štátoch EU.

1. Rámcové rozhodnutie je platné, rozhodol ESD.

Táto skutočnosť nastala dňa 3.5.2007, kedy veľký senát Európskeho súdneho dvora rozsudkom rozhodol o predbežnej otázke belgického Cour d'arbitrage - súd zodpovedný za kontrolu ústavnosti zákonov v právnom poriadku Belgického kráľovstva o relevancii použitého právneho nástroje k úprave európskeho zatýkacieho rozkazu a o otázke ochrany základných práv a tým ESD odrazil ďalšiu líniu útokov na inštitút EZR na úrovni EU.

1.1. Pôvodné konanie pred belgickým súdom

Pôvodné konanie bolo zahájené neziskovou organizáciou Advocaten voor de Wereld (Právnicki pre svet), ktorá v júni 2004 podala k Cour d'arbitrage návrh na úplné alebo čiastočné zrušenie zákona z dňa 19.12.2003 prevádzajúceho do vnútroštátneho práva Belgického

kráľovstva ustanovenia Rámcového rozhodnutia o európskom zatýkacom rozkaze.

Advocaten voor de Wereld vo svojej žalobe napadli Radou EU zvolený právny nástroj k úprave inštitútu EZR a poukazovali na článok 34 odst. 2 písm. b) ZEU, podľa ktorého môžu byť rámcové rozhodnutia prijímané Radou iba za účelom zbližovania právnych a správnych predpisov členských štátov a tým zdôvodňovali svoje tvrdenie, že európsky zatýkací rozkaz mal byť upravený zmluvou ako právnym nástrojom tretieho piliera EU podľa článku 34 odst. 2 písm. d) ZEU. Ďalším dôvodom pre zrušenie belgického zákona implementujúceho Rámcové rozhodnutie je porušovanie zásady rovného zachádzania, zásady diskriminácie a zásady legality trestných činov a trestov. Advocaten voor de Wereld tvrdili, že zoznam viac než 30 trestných činov vymenovaných v článku 5 odst. 2 belgického zákona (článok 2 odst. 2 RR), pri ktorých je opustené od overovania obojstrannej trestnosti je koncipované široko, nejasne a neurčito, pričom tento zoznam nie je doplnený svojou zákonnou definíciou, takže porušuje alebo minimálne môže porušiť zásadu legality a zároveň vyčlenením vymenovaných trestných činov, u ktorých je pri výkone EZR bez objektívneho a rozumného odôvodnenia stanovená odchýlka od požiadavky obojstrannej trestnosti, zatiaľ čo pri iných trestných činoch je táto požiadavka ponechaná dochádza k porušeniu zásady rovného zachádzania a zákazu diskriminácie.

Cour d'arbitrage vedomý si toho, že belgický zákon upravujúci európsky zatýkací rozkaz je priamym dôsledkom rozhodnutia Rady EU a že žalobné dôvody platia v rovnakej miere aj voči Rámcovému rozhodnutiu a pretože podľa článku 35 odst. 1 ZEU je k rozhodovaniu o predbežných otázkach týkajúcich sa platnosti rámcových rozhodnutí príslušný ESD, konanie prerušil a obrátil sa na ESD.

1.2. Predbežná otázka, jej prípustnosť

Cour d'arbitrage položil ESD tieto predbežné otázky:

- 1.) Je Rámcové rozhodnutie zlučiteľné s článkom 34 odst. 2 písm. b) ZEU, podľa ktorého môžu byť rámcové rozhodnutia prijímané len za účelom zblížovania právnych predpisov členských štátov EU?
- 2.) Je článok 2 odst. 2 Rámcového rozhodnutia v rozsahu, v ktorom zrušuje u určitých trestných činov požiadavka obojstrannej trestnosti, zlučiteľný s článkom 6 odst. 2 ZEU a predovšetkým so zásadou legality v trestných veciach, ako aj so zásadou rovnosti zachádzania a zásadou zákazu diskriminácie zaručenými týmito ustanoveniami?

K týmto predbežným otázkam podľa článku 23 statusu ESD mali možnosť predložiť svoje vyjadrenia pôvodní účastníci konania, členské štáty, Rada EU, Komisia.

Túto svoju možnosť využila aj česká vláda, zastúpená T. Bočkom. Česká vláda vo svojom vyjadrení odmietla prípustnosť prvej predbežnej otázky, pretože Cour d'arbitrage vyzýva ESD k posúdeniu otázky vhodnosti Rámcového rozhodnutia a núti ESD urobiť analýzu ustanovenia primárneho práva (článku 34 odst. 2 písm. b) ZEU), ktoré sa vymyká kontrole ESD a z toho dôvodu nemá ESD právomoc o veci rozhodnúť. Česká vláda priložila aj ďalšie argumenty k neprípustnosti predbežnej otázky. Tvrdí, že predkladané rozhodnutie Court d'arbitrage je nejasné, neopiera sa o relevantné argumenty, prečo by malo byť Rámcové rozhodnutie prehlásené za neplatné.

Pri posúdení prípustnosti predbežnej otázky je treba sa vysporiadať s návrhom českej vlády a argumentovať proti úvahám ČR.

Ako hlavným argumentom proti úvahám vlády by som poukázala na článok 35 odst. 1 Zmluva o Európskej únii, ktorý nadal ESD právomoc rozhodovať o predbežných otázkach týkajúcich sa platnosti a výkladu rámcových rozhodnutí, z čoho je možné vyvodzovať, že i napriek neexistencii výslovnej príslušnosti k tomuto účelu, má ESD oprávnenie previesť výklad ustanovení primárneho práva, na základe ktorého bolo Rámcové rozhodnutie o EZR prijaté. Predkladané rozhodnutie obsahuje dostatočné informácie a splňuje požiadavky kladené na úlohu ESD, by ESD mohol vo veci rozhodnúť a mohol podať jasné odpovede na položené otázky.

Dôvody neprípustnosti predbežnej otázky českej vlády sú neopodstatnené a prvá predbežná otázka je preto prípustná.

1.3. Stanovisko generálneho advokáta

Úlohou generálneho advokáta je predkladať celkom nestranne, nezávisle odôvodnené závery k veciam predloženým ESD a tak mu napomáhať pri plnení jeho úloh. V tejto veci bol touto úlohou poverený Dámasa Ruiz-jaraba Colomera.

Generálny advokát najprv konštatoval základné poslanie Rámcového rozhodnutia o EZR, ktorým je úsilie odstrániť zdíhavý a formálny postup vydávania osôb vo vnútri EU a nahradiť tak medzinárodné nástroje právnej pomoci medzi členskými štátmi EU rýchlejšim a zjednodušeným systémom súdneho predávania osôb. EZR má výhradne súdnu povahu, je nástrojom spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi členských štátov, avšak s výhradou čisto praktickej a správnej pomoci, ktorú je možné požadovať od výkonnej moci (deviaty

bod odôvodnenia RR, článok 7 RR). Následne sa vo svojich úvahách generálny advokát pustil do analýzy európskeho zatýkacieho rozkazu a vydávania. Oba inštitúty slúžia rovnakému účelu, a síce predanie obvineného či odsúdeného orgánom iného štátu, aby v tomto štáte prebehlo trestné konanie smerujúce k odsúdeniu či sprostenu viny alebo aby v tomto štáte došlo k výkonu trestu. V tomto bode však podobnosť aj končí. Z vyššieho nadhľadu je však možné vidieť, že v prípade vydávania prichádzajú do styku dva zvrchované štáty jednajúce zo svojej vlastnej pozície pri vzájomnej spolupráci, pri ktorej navzájom zohľadňujú, a to najmä tzv. dožadovaný štát aj iné dôvody než právne. Čo sa však týka predania na základe európskeho zatýkacieho rozkazu je tomu inak, právna pomoc sa poskytuje vo vnútri nadnárodného právneho systému integrácie, v ktorom existuje vzájomná dôvera, zdieľané sú rovnaké hodnoty a zásady so spoločným cieľom bojovať proti kriminalite v priestore slobody, bezpečnosti a práva. Spolupráca v trestných veciach medzi členskými štátmi EU je položená na spoločnom predpise presahujúc bipolárny vzťah medzi štátmi, pričom rešpektuje rozmer práv neoddeliteľný od dotknutej osoby.

V rámci zodpovedania otázky, či k zavedeniu nového inštitútu bol použitý vhodný prameň práva III. piliera EU je treba nahliadnuť do Zmluvy o Európskej únii, hlava VI, článok 34 odst.2, v ktorom sú uvedené štyri pramene práva tretieho piliera, pritom medzi nimi nie je žiadna vzájomná hierarchia, nie sú ani nijako členené do skupín. Každý z nich platí zásadne pre všetky oblasti. Európsky zákonodarca má slobodu výberu, obmedzený je len vytýčenou povahou nástroje a stanoveným účelom. Táto diskrečná právomoc Rady EU je imúnna voči súdnemu prieskumu, teda ak Rámcové rozhodnutie neprekračuje uvedené hranice, je po právnej stránke správne. Otázka zostáva, či pre

dosiahnutie daného cieľa mohla Rada EU použiť iný nástroj III. piliera. Po odmietnutí spoločného postoja (článok 34 odst. 2 písm. a) ZEU) a rozhodnutia (článok 34 odst. 2 písm.c) ZEU), zostáva posúdiť rámcové rozhodnutie a zmluvu. Generálny advokát vylúčil tzv. zmrazenie úrovne predpisu. Táto zásada vyjadruje postup, pri ktorom v prípade, že je určitá oblasť upravovaná určitým prameňom, zostáva zachovávaný vždy prameň tej istej úrovne bez možnosti zostúpiť v hierarchii noriem a teda, ak vydávanie bolo členskými štátmi upravený medzinárodnými zmluvami, tak i jeho nástupca musí byť upravený rovnakou normou. Tento argument nie je relevantný, pretože oba pramene majú rovnaký pôvod a vznikajú rovnakým spôsobom. Pri zhodnotení pováh Rámcového rozhodnutia a zmluvy dospel generálny advokát k záveru, že práve s ohľadom na článok 2 ZEU, podľa ktorého si EU vymedzila cieľ dodržiavať a rozvíjať priestor slobody, bezpečnosti a práva a k dosiahnutiu tohto cieľa používať najvhodnejších nástrojov a vzhľadom na obmedzenie vlastné medzinárodným zmluvám, ktoré podnietilo vytvorenie nového druhu medzi prameňmi práva, Rada EU mohla a mala zaviesť mechanizmus EZR prostredníctvom rámcového rozhodnutia a preto jej tento zvolený spôsob nie je možné vyčítať.

V druhej časti svojho stanoviska sa generálny advokát zaoberal posúdením, či je článok 2 odst. 2 RR zlučiteľný s článkom 6 odst. 2 ZEU, v ktorom sa EU prihlasuje a ctí si ľudské práva a základné slobody zaručené Európskou dohodou o ochrane ľudských práv a základných slobôd a rovnako si ctí aj obecné zásady práva Spoločenstva, ktoré vyplývajú z ústavných tradícií spoločných členským štátom a či pri výkone EZR v súvislosti s uvedeným článkom RR nedochádza k porušeniu rovnosti pred zákonom,

zásady zákazu diskriminácie a nevyvoláva taktiež rozpor so zásadou legality.

Generálny advokát nepopiera, že zákon musí s občanmi nakladať na základe rovnosti a zakazovať zaobchádzanie v rovnakých situáciách odlišne a podradovanie rozdielnych situácii rovnakým režimom, avšak pri výkone EZR sú zavedené rôzne režimy podľa povahy skutku a trestného činu a nie je tu brané do úvahy osobné postavenie, sociálne pomery a nedochádza k subjektívnej diskriminácii. Jedinci sa dopúšťajú rôznych jednaní, ktorých závažnosť a trestnosť sa navzájom líšia a práve táto rozdielna závažnosť protiprávneho jednania nedovoľuje ich klásť na rovnakú pozíciu či úroveň. Rozlišovanie pri výkone EZR sa javí objektívne, spravodlivé, primerané a dôvodné vzhľadom na to, že jeden zo základných cieľov EU je boj proti kriminalite v priestore slobody, bezpečnosti a práva a výpočet trestných činov v danom článku sa závažným spôsobom dotýka hodnôt hodných zvláštnej ochrany v EU a tieto trestné činy sú všeobecne vo všetkých členských štátoch zavrňované.

Generálny advokát nesúhlasí s právnym názorom ostatných na fungovanie mechanizmu EZR, a teda že EZR je založený na zásade obojstrannej trestnosti s výnimkou trestných činov uvedených v článku 2 odst. 2 RR a konštatuje, že je tomu práve opačne. Trestná stíhateľnosť vo vyžadujúcom štáte je jedinou vymáhateľnou podmienkou, aj keď Rámcové rozhodnutie pripúšťa, aby súdy vykonávajúceho štátu pri výkone konkrétneho EZR podmienili tento výkon trestnosti činu podľa svojho vnútroštátneho trestného práva, túto možnosť však nemajú u trestných činov vymenovaných v článku 2 odst. 2 RR. Zásada legality, ktorá sa v trestnom práve hmotnom prejavuje ako príkaz daný zákonodarcovi v okamžiku, kedy trestné činy a tresty za

ne popisuje a sudcovi pri ich uplatňovaní v trestnom konaní, sa nedotýka Rámcového rozhodnutia, pretože Rámcové rozhodnutie nevychádza z podstaty tejto zásady, teda nezavádza žiaden trest, neusiluje sa ani o harmonizáciu trestno-právnych systémov členských štátov, obmedzuje sa len na budovanie vzájomného mechanizmu právnej pomoci medzi súdmi členských štátov v konaní, ktorého úlohou je zatknúť a predať hľadanú osobu, ktorá sa nachádza v jeho právomoci a tento postup výkonu EZR nemá povahu sankcie, nerozhoduje sa v ňom o vine či nevine a sudca sa zdržiava všetkých úkonov smerujúcich k vyjadreniu sa vo veci samej.

Generálny advokát má teda za to, že Rámcové rozhodnutie neporušuje článok 34 odst. 2 písm. b) ZEU a je v súlade s článkom 6 odst. 2 ZEU.

1.4. Rozsudok ESD vo veci C-303/05

Európsky súdny dvor sa musel vysporiadať s položenými otázkami belgického Cour d'arbitrage v rovine formálnej - právnym základom a povahou Rámcového rozhodnutia ako vhodného nástroja pre úpravu EZR a v rovine materiálnej - či nová úprava mechanizmu zatýkania a predávania osôb je v súlade so zásadou rovného zaobchádzania, zákazu diskriminácie a so zásadou ukladania trestov len na základe zákona, a teda posúdiť súlad s článkom 6 odst. 2 ZEU.

Vo svojich úvahách pri prvej predbežnej otázke sa ESD zamerail na výklad ustanovení ZEU upravujúcich základ, na ktorom je založené Rámcové rozhodnutie o EZR (článok 31 odst. 1 písm. a), b) ZEU), povahou tohto právneho nástroja a rovnako aj cieľom a predmetom Rámcového rozhodnutia. Nesúhlasil s tvrdením, žeby sa zblížovanie právnych predpisov členských štátov prijímaním rámcových rozhodnutí na základe článku 34 odst. 2 písm. b) ZEU

vzťahovalo iba na pravidlá týkajúcich sa znakov skutkových podstatných trestných činov a použiteľných trestov v oblastiach trestného práva vyjadrené v článku 31 odst. 1 písm. e) ZEU. EU sa zaviazala rozvíjať spoločný postup členských štátov v oblasti súdnej spolupráce v trestných veciach, hoci pritom nestanovuje v ZEU spôsob dosiahnutia konkrétneho cieľa, ani ktoré právne nástroje sa musia na určitý cieľ použiť. V spojení s ďalším odkazom na článok 34 odst. 2 ZEU, ktorý obecné uvádza, že Rada EU prijíma opatrenia a vhodnou formou či postupmi podporuje spoluprácu slúžiacu cieľom EU ako aj v spojení s ostatnými ustanoveniami hlavy VI ZEU, došiel ESD k záveru, že nie je možné usudzovať, že by dochádzalo k rozlišovaniu medzi jednotlivými právnymi nástrojmi III. piliera, medzi ktorými by panoval hierarchický systém, z toho vyplýva, že Rada EU môže voliť medzi niekoľkými nástrojmi pre úpravu tej istej oblasti s výhradou hraníc stanovených povahou zvoleného nástroja. Výklad, podľa ktorého nie je zblížovanie právnych predpisov členských štátov prijímaním rámcových rozhodnutí povolené iba v oblastiach uvedených v článku 31 odst. 1 písm. e) ZEU, je podporený aj úpravou písm. c) toho istého článku, ktorý uvádza, že spoločný postup smeruje rovnako k zaisťovaniu zlučiteľnosti príslušných predpisov členských štátov, ak je to potrebné k zlepšeniu súdnej spolupráce, bez rozlišovania medzi jednotlivými nástrojmi, ktoré môžu byť použité za účelom zblížovania týchto predpisov. Rada EU má dať prednosť právnemu nástroju rámcového rozhodnutia pred zmluvou, ako náhle sú splnené podmienky pre prijatie tohto aktu, v prípade EZR tomu tak bolo.

K druhej predbežnej otázke ESD konštatoval, že EU je založená na zásade právneho štátu a ctí si základné práva zaručené Európskou dohodou o ochrane ľudských práv

a základných slobôd, z čoho vyplýva, že orgány EU podliehajú prieskumu súladu svojich aktov so zmluvami a obecnými právnymi zásadami. Medzi tieto obecné zásady patria zásada legality, rovného zaobchádzania a aj zákazu diskriminácie, ktoré boli znova potvrdené v Listine základných práv EU vyhlásené v Nice dňa 7.12.2000.

Cielom Rámcového rozhodnutia nie je harmonizácia skutkových podstat trestných činov alebo trestov ukladaných za ne, a preto ak RR vo svojom článku 2 odst.2 odstraňuje overovanie obojstrannej trestnosti u vymenovaných trestných činov, definície týchto trestných činov a použiteľné tresty zostávajú aj naďalej v právomoci vyžadujúceho členského štátu, ktoré, ako je ostatne uvedené v článku 1 odst. 3 RR, teda musí ctiť základné práva a obecné právne zásady v článku 6 ZEU a tým aj zásadu legality.

K dodržiavaniu zásady rovného zaobchádzania a zákazu diskriminácie, ESD uviedol, že Rada EU mohla mať za to, na základe zásady vzájomného uznávania a s ohľadom na vysoký stupeň dôvery medzi členskými štátmi, z dôvodu povahy daných trestných činov alebo s ohľadom na hornú hranicu trestnej sadzby, že vymenované kategórie trestných činov patria medzi tie skupiny, u ktorých závažnosť narušenia verejného poriadku a verejnej bezpečnosti odôvodňujú, aby overovanie obojstrannej trestnosti nebolo vyžadované a rozlišovanie situácií hľadaných osôb podozrivých zo spáchania trestného činu spadajúceho do kategórií trestných činov uvedených v článku 2 odst. 2 RR od ostatných je objektívne dôvodné.

ESD rozhodol vzhľadom k všetkým uvedeným úvahám, že prieskum položených otázok neodhalil žiadnu skutočnosť, ktorou by mohla byť dotknutá platnosť Rámcového rozhodnutia o európskom zatýkacom rozkaze.

1.5. Záver

ESD teda prehlásil, že Rada EU zvolila ten najvhodnejší právny nástroj k splneniu cieľa bojovať proti kriminalite a zachovávať a rozvíjať priestor slobody, bezpečnosti a práva EU pri rešpektovaní základných práv a „dal zelenú“ ďalšiemu rozvoju EZR.

Rozsudok, ktorým rozhodol ESD má účinky právomocného záväzného rozhodnutia. Pre vnútroštátny súd, ktorý položil ESD predbežnú otázku je záväzný v tom zmysle, že belgický Cout d'arbitrage musí uplatniť princípy práva EU, tak ako boli interpretované ESD, z toho vyplýva, že belgický súd by mal zamietnuť žalobu na zrušenie belgického zákona prijatého k implementácii Rámcového rozhodnutia podanú Advocaten de Wereld.

EU ide istým krokom v procese poskytovania vysokého stupňa bezpečnosti svojim občanom. Právnym stretom či otázkam sa samozrejme nedá vyhnúť, pričom EZR už našlo svoje odpovede ako na národnej úrovni členských štátov tak i na úrovni posúdenia s právom EU, ako je tomu v zodpovedaní na otázku obmedzenia prieskumu obojstrannej trestnosti, ktorou sa rovnako ako ESD zaoberal aj český Ústavný súd či prelomenia zásady nevydávania vlastných občanov inému štátu, ktorá sa riešila v rámci ústavných poriadkov niektorých členských štátov. V prípade vzniku ďalších doposiaľ nevyriešených právnych otázok, bude vhodné znovu podporiť komunikáciu medzi súdmi členských štátov a ESD a podať predbežnú otázku, za účelom zaistiť jednotný výklad na území EU.

VI. PRINCÍP OCHRANY LUDSKÝCH PRÁV

Európsky zatýkací rozkaz je nástroj, ktorý má tradičný proces vydávania zjednodušiť a urýchliť medzi jednotlivými členskými štátmi EU. Európsky zatýkací rozkaz je založený na vysokej úrovni dôvery medzi členskými štátmi, princípe ochrany ľudským práv a rešpektovaní práva na spravodlivý proces.

Predmetom predávacieho procesu je tzv. osoba. Tento výraz používa Rámcové rozhodnutie z dôvodu, aby pokryl rozdiely v označovaní tejto osoby v právnych systémoch v členských štátoch EU, v ktorých sa vedie trestné konanie proti tejto osobe.

Podľa trestného poriadku Českej republiky sa touto osobou rozumie obvinený respektíve odsúdený.

Rámcové rozhodnutie označuje osobu, na ktorú bol vydaný európsky zatykač a ktorá má byť zadržaná a predaná do členského štátu EU, ktorý tento európsky zatykač vydal ako, tzv. hľadaná osoba. Trestný poriadok ju označuje ako tzv. vyžiadanú osobu.

Princíp ochrany ľudských práv je vyjadrený v odstavcoch 12 a 13 preambule Rámcového rozhodnutia.

Ľudské práva označujeme tie práva a slobody, ktoré sú obecné uznávané za práva a slobody všetkých ľudí, a to bez ohľadu na štát, v ktorom žijú. Sú to teda predovšetkým tie práva, ktoré majú osobný charakter a nevyjadrujú bezprostredné spojenie človeka so štátom.³⁵ Tieto práva majú chrániť človeka pred nepripustným zásahom štátnej moci do oblasti ich ochrany.

Ľudské práva sú individuálne práva, sú to nezadateľné práva, nadradené obyčajným zákonom, ktoré sú

35 Blahož J., Klíma K., Skála J. a kol.: Ústavní právo Evropské unie, 1. vyd. (2003), Dobrá Voda: vyd. Aleš Čeněk, str. 431

zakotvené v ústavách jednotlivých štátov a aj v medzinárodnoprávných dohodách. Tieto práva sú súdne vynútiteľné.

1. Princíp ochrany ľudských práv v odstavci 12 Rámcového rozhodnutia

Odstavec 12 preambule Rámcového rozhodnutia odkazuje na rešpektovanie základných práv a zachovanie zásad uznaných v článku 6 Zmluvy o Európskej únii, na základe práva a zásady, ktoré sú vyjadrené v Charte základných práv Európskej únie, hlavne v kapitole IV spomínanej Charty.

Teda Rámcové rozhodnutie rešpektuje základné práva a zachováva zásady uznané v článku 6 ZEU. Tento článok 6 Zmluvy o Európskej únii stanovuje, že Únia je založená na zásadách slobody, demokracie, dodržiavania ľudských práv a základných slobôd a právneho štátu, zásadách, ktoré sú spoločné členským štátom.

Únia rešpektuje základné ľudské práva tak ako sú zaručené Európskou dohodou o ochrane ľudských práv a základných slobôd z dňa 4. novembra 1950, a ktoré vyplývajú z ústavných tradícií spoločných členským štátom (čl. 6 odst. 2 ZEU).

Mechanizmus dodržiavania zásad uvedených v tomto článku 6 ZEU je upravený v čl. 7 ZEU, ktorý môže viesť až k pozastaveniu niektorých práv vyplývajúcich z aplikácie Zmluvy o Európskej únii alebo Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva vrátane hlasovacích práv zástupcu vlády tohto členského štátu v Rade EU. Tieto dôsledky môžu viesť aj k narušeniu dôvery medzi členskými štátmi, o ktorú sa opiera uplatňovanie európskeho zatýkacieho rozkazu.

Aj keď sa toto ustanovenie nebude určite často používať, Rámcové rozhodnutie počíta s touto situáciou a stanovuje

v odstavci 10 preambule, že v prípade vážneho a trvalého porušovania zásad uvedených v čl. 6 odst.1 ZEU, je možné pozastaviť mechanizmus európskeho zatykača niektorým členským štátom, v prípade, že toto porušovanie Rada EU zistila podľa čl. 7 odst.1 ZEU s dôsledkami stanovenými v čl. 7 odst.2 ZEU.

Pravidlá, ktoré obsahujú základné ľudské práva majú najvyššiu právnu silu a majú prednosť pred sekundárnym právom a sú im tiež podriadené akty sekundárneho úniijného práva.

1.1. Európska dohoda o ochrane ľudských práv a základných slobôd

Európska dohoda o ochrane ľudských práv a základných slobôd z dňa 4. novembra 1950³⁶ ako regionálna medzinárodná zmluva zaväzuje štáty, aby spoločne zabezpečovali hodnotný obsah tejto dohody - a to základné ľudské práva, ktoré priznávajú každému, kto podlieha jurisdikcii zmluvných strán.

V európskych štátoch je ochrana ľudských práv všeobecne uznávanou hodnotou a akýmsi celoeurópskym merítkom. Štandardom sa v súčasnosti stala Európska dohoda o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950. Z antropocentrického pojatia moderného vládnutia vo forme štátu alebo supranacionálnych organizácii vyplýva, že človek je v strede tohto systému a jeho dôstojnosť je najvyššou hodnotou.

Každá štátna alebo supranacionálna činnosť, slúži k zaisteniu a podpore existencie a rozvoja človeka.

K zaisteniu tejto antropocentrickej orientácie slúžia ľudské práva.³⁷

36 ďalej tiež len „Európska dohoda o ľudských právach“

37 Tichý L., Arnold R. a kol.: Evropské práva, 2. vyd. (2004), C.H.Beck, Praha, str. 114

Preto úprava ľudských práv, ktoré si Európska únia ctí a rešpektuje (čl. 6 ZEU) sú bezprostredne aplikovateľné na území členského štátu a sú uznávané i v európskych spoločenstvách, ktoré vo vymedzených oblastiach vykonávajú právomoc miesto členského štátu.

Všetky členské štáty Európskeho spoločenstva sú signatárskymi štátmi Európskej dohody o ľudských právach. Podmienkou vstupu do EU aj ďalšie zotrvanie v nej je dodržiavanie Európskou úniou uznaných ľudských práv a základných slobôd. Dá sa teda povedať, že na celom území Európy pôsobí jednotná úprava základných ľudských práv, garantovaná regionálnymi súdmi aj Európskym súdom pre ľudské práva v Strasburgu. Význam Európskej dohody o ľudských právach spočíva aj v tom, že ovplyvňuje obsah ako aj výklad ochrany ľudských práv v členskom štáte.

Obsah Európskej dohody o ľudských právach je určitým minimálnym štandardom, ktorý musí byť zachovaný v členskom štáte. Každý členský štát je povinný zaisťovať účinnú súdnu kontrolu dodržiavania príslušných ustanovení európskeho práva a vnútroštátneho práva, ktoré slúžia k uskutočňovaniu práv stanovených Európskou dohodou o ľudských právach.³⁸

1.2. Ochrana ľudských práv v trestných veciach v Európskej dohode o ochrane ľudských práv a základných slobôd

V tejto časti mojej práce by som chcela poukázať na úpravu ľudských práv a základných slobôd zakotvených v Európskej dohode z roku 1950 a reagovať na vzbudené pochybnosti v prípade predania osoby a teda i občana ČR

38 Tichý L., Arnold R. a kol.: Evropské práva, 2. vyd. (2004), C.H.Beck, Praha, str. 125

do iného štátu, aké procesné práva mu budú zaistené v konkrétnej zemi EU.

Rovnako aj Ústavný súd ČR vo svojom rozhodnutí uviedol, že občan ktoréhokoľvek členského štátu EU ako predávaná osoba na základe EZR nemôže byť významnejšie dotknutá na svojich právach tým, že o jeho trestnej veci bude rozhodované v inom členskom štáte EU, pretože každý členský štát je viazaný štandardom ochrany ľudských práv zakotvený v Európskej dohode o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Túto tézu potvrdil aj ESD.

Keď vezmeme do úvahy Európsku dohodu o ľudských právach ako minimálny štandard ochrany ľudských práv, musia byť dodržiavané aj v oblasti trestného konania, týmito štandardnými ľudskými právami sú:

1. zákaz mučenia, neludského a ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu (čl. 3),
2. zákaz spätnej účinnosti trestného zákona (čl.7),
3. zákaz trestu smrti (Protokol č. 6),
4. zákaz trestu bez zákona (čl. 7)
5. právo na účinné a dosiahnuteľné opravné prostriedky (čl. 13)
6. právo na odvolanie v trestných veciach (čl. 2 protokolu č. 7)
7. právo na odškodnenie za nezákonné jednanie štátu (čl. 3 protokolu č. 7)
8. právo nebyť súdený ani trestaný za trestné činy, za ktoré bol už súdený (čl.4 protokol č.7)
9. právo na poskytnutie odškodnenia v prípade nezákonného zatknutia alebo zadržania (čl.5)
10. práva na spravodlivý proces (čl. 6)

1.3. Právo na spravodlivý proces

Princíp spravodlivého procesu je podmienkou existencie demokratického právneho štátu.

Právny štát je možné vymedziť ako štát, v ktorom sa uplatňuje legalita a to voči orgánom štátu a ďalším orgánom verejnej moci resp. štát, v ktorom sa metóda legality nerozlučne spája s jeho demokratickým charakterom, t.j. s ideou suverenity ľudu, princípom delby moci a koncepciou nezadateľných ľudských práv.³⁹

Právu a jeho výkladu a aplikácii je vlastná orientácia na hodnotu spravodlivosti. Zásada spravodlivosti vo „formálnom právnom zmysle“ t.j. za rovnakých podmienok rovné práva a povinnosti je základným pravidlom nestranného sudcovského povolania je hodnotou sui generis a je zároveň aj najobecnejším z právnych princípov.⁴⁰

Európska dohoda o ochrane ľudských práva a základných slobôd obsahuje minimálne procesné garancie spravodlivého procesu určené obvinenému resp. obžalovanému v trestnom konaní a to v článku 6.

Za tieto procesné garancie je možné považovať:

1. zásada prezumpcie neviny
2. právo byť oboznámený s obvinením v jazyku, ktorému rozumie
3. právo na obhajobu
4. právo nevypovedať
5. právo na dôkaz
6. právo na bezplatnú pomoc tlmočníka

Súčasťou spravodlivého procesu sú i ďalšie garancie, ktoré obsahujú aj iné ustanovenia Európskej dohody

39 Gerloch A.: Teorie práva, 2. vyd. (2001), Dobrá Voda: vyd. Aleš Čeněk, str.193

40 Boguszak J. a kol.: Teorie práva, 1. vyd. (2001), EUROLEX Bohemia, Praha, str.261

o ľudských právach a jej protokoly upravujúce dôležité oprávnenia jedinca v procese ako napríklad aj právo na účinné a dosiahnuteľné právo na opravné prostriedky (čl. 13) alebo jeho konkrétnejšiu podobu právu na odvolanie v trestných veciach (čl. 2 protokolu č. 7) či už spomínané práva v bodoch 1 - 10.

Ochrana spravodlivého procesu mechanizmom Európskej dohody o ľudských právach je bez pochyb najvyspelejším ochranným medzinárodným systémom svojho druhu, ktorý rozšíril garancie ochrany práv jednotlivca v procese.⁴¹

Navyše princíp spravodlivého procesu každý členský štát EU formuluje aj garantuje na ústavnej ako aj na zákonnej úrovni.

Ustanovenia Európskej dohody o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorú prijali všetky členské štáty EU, poskytujú ochranu akejkoľvek osobe, nie len štátnemu a príslušníkovi daného členského štátu, v ktorom sa vedie trestné konanie. Na tomto mieste je vhodné použiť citát Európskeho súdu pre ľudské práva: „Súd vychádza zo zásady, že spravodlivosť nie len musí byť vykonávaná, ale taktiež musí byť viditeľná, že je vykonávaná.“⁴²

Ústava Českej republiky v článku 10 stanovuje, že medzinárodné zmluvy sú po splnení podmienok súčasťou právneho poriadku. Tieto medzinárodné zmluvy musia splniť podmienky ratifikácie, musia byť vyhlásené v Zbierke medzinárodných zmlúv. Česká republika je nimi viazaná. Po splnení týchto podmienok sa stávajú priamo súčasťou vnútroštátneho práva, majú byť aplikované a majú prednosť pred zákonom.

41 Blahož J., Klíma K., Skála J. a kol.: Ústavní právo Evropské unie, 1. vyd. (2003), Dobrá Voda: vyd. Aleš Čeněk, str. 622

42 Blahož J., Klíma K., Skála J. a kol.: Ústavní právo Evropské unie, 1. vyd. (2003), Dobrá Voda: vyd. Aleš Čeněk, str. 624

1.4. Charta základných práv Európskej únie

V odstavci 12 preambuly Rámcového rozhodnutia sa odkazuje aj na základné práva a princípy definované v Charte základných práv Európskej únie⁴³, konkrétne na kapitolu VI - *Spravodlivosť*.

Charta základných práv Európskej únie je rozsiahly dokument, ktorý však nie je prameňom práva a teda nie je právne záväzný.

Charta má kodifikovať existujúcu, no rozptýlenú, ochranu základných ľudských práv v rámci EU, t.j. zjednotiť existujúcu úpravu do jedného dokumentu a stať sa úplným dokumentom ochrany ľudských práv pre celú Európsku úniu.

Ak sa stane Charta právne záväzným dokumentom, bude záväzná pre jednotlivé členské štáty pri uskutočňovaní komunitárneho práva, taktiež pri spolupráci v rámci II. a III. piliera. Charta a v nej upravené ich základné práva budú záväzné aj pre orgány a inštitúcie Európskej únie.

Rozsah práv uvedených v Charte je širší než v Európskej dohode o ľudských právach. Charta určuje nové roztriedenie aj formuluje nové základné ľudské práva.

Vzťah medzi Európskou dohodou o ľudských právach a Chartou je súbežný, nie je tu aplikačná prednosť Charty, z toho vyplýva, že v Európe vzniknú dva súbežné systémy ochrany ľudských práv, ale aj dvojaký pohľad na ich ochranu - ochrana z pohľadu štát - jedinec a Únia - jedinec.

Rámcové rozhodnutie odkazuje hlavne, nie však výlučne na kapitolu VI Charty Základných práv EU. V tejto kapitole sú upravené práva na súdnu ochranu, ktoré vychádzajú aj z veľkej časti z Európskej dohody o ľudských právach a týkajú sa trestania a uplatňovania práv.

43 ďalej i len „Charta“

1.5. Ochrana pred diskrimináciou

Vyjadrením princípu ochrany ľudských práv možnosť odoprieť predanie osoby k trestnému stíhaniu do členského štátu, ak existujú na základe objektívnych skutočností dôvody domnievať sa, že európsky zatykač bol vydaný za účelom diskriminácie - podľa pohlavia, rasy, náboženstva, etnického pôvodu, štátnej príslušnosti, jazyka, politického presvedčenia alebo sexuálnej orientácie.

Spoločenstvo európskych štátov je založené na ochrane ľudských práv, a že túto ochranu berú ako všeobecne uznávanú hodnotu. Štáty prijali mnoho medzinárodných zmlúv k ochrane jedinca a jeho ľudských práv a základných slobôd aj v rámci komunitárneho nadnárodného práva existujú ustanovenia smerujúce proti diskriminácii napr. čl. 13 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva.

Preto je možné súhlasiť s Michalom Tomáškom (časopis pro právní vědu a praxi, č. 3/2004), citujem: „V celku je veľmi ťažko predstaviteľné, že by ktorýkoľvek členský štát vydal zatykač za účelom diskriminácie alebo dokonca perzekúcie z akéhokoľvek uvedeného dôvodu. I keby sa tak stalo, má európske právo dostatok nástrojov ako takýto štát priviesť k dodržiavaniu základných práv.“

Ďalej Rámcové rozhodnutie (odstavec 13 preambule) obsahuje možnosť členského štátu nepredať osobu ak v tomto štáte hrozí vážne nebezpečenstvo, že predaná osoba bude vystavená trestu smrti, mučeniu alebo inému neludskému či ponižujúcemu zachádzaniu alebo trestu.

Každý členský štát si upraví podrobnosti vo vlastných právnych predpisoch, keďže to vyplýva z povahy Rámcového rozhodnutia. Tieto ustanovenia deklarujúce ochranu základných ľudských práv a slobôd smerujú nielen k ochrane vlastných štátnych príslušníkov, ale

i k ochrane pred nebezpečenstvom porušovania ľudských práv akejkoľvek osoby, ktorá má byť predaná.

Napríklad britská implementácia ukladá sudcovi, aby v každom prípade posúdil či tu nie je rozpor so Zákonom o ľudských právach z roku 1998.⁴⁴

2. Práva hľadanej osoby

Rámcové rozhodnutie ukladá členskému štátu, aby hľadanej osobe, ktorá bola na základe európskeho zatykača zadržaná v súlade so svojimi vnútroštátnymi predpismi zaistili minimálne tieto základné práva:⁴⁵

1. právo na obhajobu, t.j. právo na právneho zástupcu,
2. právo na tlmočníka,
3. právo byť informovaný o obsahu európskeho zatýkacieho rozkazu,
4. právo byť informovaný o možnosti súhlasiť s predaním orgánu iného členského štátu, ktorý zatýkací rozkaz vydal,
5. právo byť informovaný o možnosti vzdať sa zásady špeciality,
6. rešpektovanie zásady ne bis in idem,

Každý členský štát previedol všetky ustanovenia Rámcového rozhodnutia týkajúce sa práv hľadanej osoby (čl.11 RR).⁴⁶ Česká republika previedla práva hľadanej osoby konkrétne do týchto ustanovení trestného poriadku:

44 Tomášek M.: Evropská ústavní smlouva a suverenita v trestních věcech, časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 3, str. 256

45 Kloučková S., Fenyk J.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd (2005), LINDE Praha a.s., str. 199

46 Správa Komisie založená na článku 34 rámcového rozhodnutia Rady zo dňa 13. júna 2002 o európskom zatýkacom rozkaze a postupoch predávania medzi členskými štátmi, v Bruseli dňa 24.1.2006 - SEK (2006) 79, str. 6

1. právo na obhajobu, t.j. právo na právneho zástupcu
Z dôvodu, že trestné konanie je vedené v inom členskom štáte, hľadaná osoba nemá na území Českej republiky postavenie obvineného. Trestný poriadok upravuje právo na obhajcu ako nutnú obhajobu v konaní o ďalšom predaní do iného členského štátu EU (§ 36 odst.4 písm. d) TP) nestanovuje tak pre celé predávacie konanie.

Z dôvodov, že v predávacom konaní dochádza k obmedzeniu osobnej slobody (predávacia väzba podľa § 411 odst. 4 TP) a z dôvodov, že tretí oddiel hlavy 25 TP obsahuje ustanovenia, ktoré odkazujú na prítomnosť obhajcu hľadanej osoby, je dostatočné usudzovať, že v predávacom konaní je treba pribrať obhajcu podľa § 36 odst.4 písm. d) TP per analogiam.

2. právo na tlmočníka

Právo na tlmočníka patrí medzi základné zásady trestného konania. Ide o subjektívne právo každej osoby, ktorá prehlási, že neovláda český jazyk. Každá takáto osoba je oprávnená používať svoj materský jazyk alebo jazyk, o ktorom uvedie, že ho ovláda pred orgánmi činnými v trestnom konaní (§ 2 odst. 14 TP a § 28 TP).

3. právo byť informovaný o obsahu európskeho zatýkacieho rozkazu

Právo byť informovaný je dôležitým právom hľadanej osoby a na druhej strane povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní, ktorí sú teda povinní oboznámiť osobu o dôvodoch jej zatknutia a obsahu európskeho zatykača.

Hľadaná osoba hneď po jej zadržení policajným orgánom musí byť vypočutá a už v priebehu zadržania je povinnosťou poučiť osobu o jej právach. (§ 410 v spojení s § 395 odst.2 TP). Podľa § 409 odst.2 TP je štátny zástupca povinný hľadanú osobu poučiť (ak tak neurobil v rámci jej zadržania podľa § 410 TP) a zoznámiť ju s obsahom európskeho zatykača.

4. právo byť informovaný o možnosti súhlasiť s predaním
orgánu iného členského štátu, ktorý zatýkací rozkaz
vydal

Hľadaná osoba má možnosť súhlasiť so svojim predaním
a o tejto možnosti musí byť informovaná čo najskôr.
Už policajný orgán, ktorá previedol zadržanie je povinný
hľadanú osobu informovať o možnosti dania súhlasu
a teda o možnosti nekráteného predávacieho konania
a jeho podmienkach a dôsledkoch (§ 410 v spojení s § 395
odst. 2 TP). Súhlas môže dať hľadaná osoba kedykoľvek
v priebehu predávacieho konania, prvýkrát pri rozhodovaní
súdu o vzatí do predbežnej väzby až do právnej moci
rozhodnutia súdu o predaní podľa § 411 odst. 1 TP. Tento
súhlas nie je možné vziať späť (§ 413 TP).

Podľa predbežného hodnotenia fungovania mechanizmu
európskeho zatýkacieho rozkazu, ktoré vypracovala komisia
Európskeho spoločenstva, s predaním v praxi súhlasí viac
než polovica zaznamenaných prípadov.

5. právo byť informovaný o možnosti vzdať sa zásady
špeciality

Hľadaná osoba má právo urobiť prehlásenie, že sa vzdáva
práva na uplatnenie zásady špeciality podľa § 406 odst.1
trestného poriadku. Voči určitým trestným činom spáchaným
pred svojim predaním. Toto prehlásenie urobí pred súdom
do protokolu za prítomnosti obhajcu (§ 406 odst.2 TP).
O tejto možnosti, spolu s jej dôsledkami musí byť
informovaná čo najskôr, to znamená, že bude možné túto
osobu stíhať po predaní z ČR v inom členskom štáte, jeho
orgán ju vyžiadal pre ktoréhokoľvek iné skutky, ktorých sa
mala dopustiť pred svojim predaním aj keď neboli uvedené
v európskom zatykači. Tento súhlas nie je možné vziať
späť, to vyplýva z § 406 odst.2 TP.

Samozrejme, že osoba okrem možnosti, musí byť informovaná
aj o tom, že súhlas s predaním ako aj súhlas o vzdaní sa

práva na uplatnenie zásady špeciality, nie je možné vziať späť.

6. rešpektovanie zásady ne bis in idem

Zásada dvojitého odsúdenia (ne bis in idem) znamená, že nikto nemôže byť stíhaný za čin, pre ktorý bol už právoplatne odsúdený, alebo zbavený obžaloby.

Táto zásada bola rozšírená na celé územie Európskej únie v zmysle § 11 odst.4 TP.

Rešpektovanie tejto zásady v predávacom konaní je dôvodom odmietnutia predania danej osoby podľa § 411 odst.6 písm. c) a d) TP a to z dôvodu, že osoba je trestne stíhaná v Českej republike za rovnaký čin, pre ktorý bol vydaný európsky zatykač alebo z dôvodu, že osoba už bola za ten istý skutok právoplatným rozhodnutím odsúdená a trest bol vykonaný alebo je práve vykonávaný, alebo ho už nie je možné vykonať, a to v Českej republike alebo v inom členskom štáte. A ďalej z dôvodu, že trestné konanie v Českej republike, alebo v inom členskom štáte bolo právoplatným rozhodnutím skončené, ak neboli tieto rozhodnutia v predpísanom konaní zrušené.

2.1. Ďalšia ochrana hľadanej osoby

Okrem minimálnych práv stanovených v čl. 11 Rámcového rozhodnutia, má hľadaná osoba aj ďalšie práva či záruky, ktoré majú byť dané štátom, ktorý EZR vydal. Je možné vidieť jej ochranu v ďalších ustanoveniach Rámcového rozhodnutia či v trestnom poriadku ČR.

Osoba, ktorá je na základe vydaného EZR vo vykonávajúcim členskom štáte zadržaná a nesúhlasí so svojim predaním, má práva na to, aby bola vypočutá vykonávajúcim justičným orgánom (čl. 13 RR). Tento výsluch zatknutej osoby má prebiehať v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi vykonávajúceho členského štátu.

Teda v Českej republike, podľa trestného poriadku, štátny zástupca v rámci predbežného vyšetrenia hľadanú osobu vypočuje, ak tak neurobil v rámci jej zadržania. Na počiatku tohto výsluchu štátny zástupca informuje osobu:

- o existencii a obsahu EZR,
- o možnosti so svojim predaním k trestnému konaniu do vyžadujúceho členského štátu a o dôsledku tohto súhlasu,
- o možnosti vzdať sa uplatnenia zásady špeciality a o jej dôsledkoch.

Ak teda zadržaná osoba nesúhlasí so svojim predaním k trestnému stíhaniu do členského štátu, ktorý vydal EZR, pokračuje štátny zástupca vo výsluchu, ktorého účelom je zistiť či sú tu podmienky pre predanie na základe EZR napr. vek tejto hľadanej osoby, občianstvo hľadanej osoby, či trestné stíhanie alebo výkon trestu nie je premlčaný a iné.

Princíp ochrany ľudských práva sa konkrétne odráža aj v ustanoveniach o lehotách. Rámcové rozhodnutie stanovuje presné lehoty pre rozhodnutie o výkone európskeho zatykača, stanovuje aj výnimky kedy tieto lehoty môžu byť predĺžené.

Každý má práva, aby jeho vec bola prejednávaná bez zbytočných prietahov. Všeobecne vďaka práve týmto stanoveným lehotám sa pri výkone európskeho zatýkacieho rozkazu dodržiava „primeraná lehota“.

Podľa článku 12 Rámcového rozhodnutia má pri zatknutí hľadanej osoby justičný orgán vykonávajúceho členského štátu rozhodnúť, či by mala túto hľadanú osobu ponechať vo väzbe. Podľa ustanovení trestného poriadku Českej republiky, ak príslušný súd rozhodne, že hľadaná osoba predaná nebude, musí zároveň rozhodnúť o jej prepustení na slobodu, v prípade, že príslušný súd rozhodne o jej

predaní, vezme osobu do predávacej väzby, poprípade rozhodne o premene predbežnej väzby na predávaciú väzbu (§ 411 odst.3 TP), pričom nie je viazaný väzobnými dôvodmi podľa § 67 TP, teda dôvodnými obavami, že hľadaná osoba ujde, bude sa skrývať, že bude pôsobiť na nevypočutých svedkov, mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie, alebo že bude opakovať trestnú činnosť či dokoná trestný čin. Táto väzba je obligatórna.

Hľadaná osoba však môže byť kedykoľvek predbežne prepustená z väzby za predpokladu, že príslušný orgán vykonávajúceho členského štátu vykoná všetky opatrenia potrebné k tomu, aby sa osoba nemohla skrývať, čiže podľa trestného poriadku ČR o prepustení z predbežnej väzby rozhodne štátny zástupca na návrh, alebo i bez návrhu, hľadanej osoby a to v prípade ak pominie dôvod na útekovú väzbu, či ak do 40 dní od vzatia do predbežnej väzby nie je doručený originál európskeho zatýkacieho rozkazu. Túto väzbu je možné nahradiť zárukou, dohľadom probačného úradníka, sľubom alebo peňažitou zárukou.

Hľadaná osoba má právo na opravný prostriedok proti rozhodnutiu, ktorým súd rozhodol, že berie túto osobu do predávacej väzby resp., že sa predbežná väzba premenuje na predávaciú obligatórnu väzbu, to vyplýva z § 411 odst.5 TP a týmto opravným prostriedkom je sťažnosť, ktorá má odkladný účinok.

Túto sťažnosť môžu podať okrem hľadanej osoby aj štátny zástupca, obhajca hľadanej osoby. V prípade, že túto sťažnosť podáva štátny zástupca, má odkladný účinok iba vtedy, ak bude podaná ihneď po vyhlásení rozhodnutia súdu. Ďalej má táto hľadaná osoba právo na započítanie doby väzby do celkovej doby odňatia slobody. Samozrejme justičný orgán vykonávajúceho členského štátu je povinný predať všetky informácie o dĺžke trvania väzby tejto

hľadanej osoby vyžadujúcemu justičnému orgánu daného členského štátu.

Mierou ochrany ľudských práv a spravodlivého procesu v predávacom konaní, je aj otázkou, ako sa môže hľadaná osoba brániť proti rozhodnutiu o predaní či nepredaní. Je dôležité nechať preskúmať rozhodnutie o predaní na základe opravného prostriedku.

Aj v spomínanom rozhodnutí Spolkového ústavného súdu v Nemecku bolo vynesené za neústavné, že zákon o európskom zatýkacom rozkaze nedával možnosť podať opravný prostriedok proti rozhodnutiu o predaní a tým možnosť účinne sa brániť hľadanej osobe.

V Českej republike je zakotvený opravný prostriedok, a to v ustanovení § 411 odst.5 trestného poriadku.

Týmto opravným prostriedkom je tzv. sťažnosť. Túto sťažnosť je možné podať:

- a.) proti rozhodnutiu, ktorým príslušný súd rozhodol o predaní do vyžadujúceho členského štátu, hľadanej osoby na základe vydaného európskeho zatýkacieho rozkazu (§ 411 odst.1 TP)
- b.) proti rozhodnutiu, ktorým súd rozhodol o tom, že hľadaná osoba predaná nebude a o tom, že prepúšťa hľadanú osobu z predbežnej väzby v rámci predávacieho konania (§ 411 odst.3 TP)
- c.) proti rozhodnutiu príslušného súdu, ktorým hľadanú osobu berie do predávacej väzby resp. predbežnú väzby premenuje na predávaciu väzbu (§ 411 odst.4 TP)

Podatť túto sťažnosť (v súvislosti s § 142 TP) je oprávnená hľadaná osoba, štátny zástupca ako aj obhajca hľadanej osoby.

Ďalšou možnosťou sa brániť, je podanie ústavnej sťažnosti k Ústavnému súdu Českej republiky, v prípade, že by bolo porušené základné práva alebo slobody zaručené ústavným zákonom, tým je zachovaná podmienka, že v dôsledku predania hľadanej osoby nebude v individuálnom prípade dotknutý ústavný poriadok ČR (jedná sa o tzv. konkrétnu ochranu ústavnosti).

Môžu sa vyskytnúť aj výnimočné prípady, kedy by predaním hrozilo nebezpečie smrti alebo zdravia hľadanej osoby tzv. humanitárne dôvody, ktoré nie sú dôvodom k zamietnutiu predania hľadanej osoby. Predanie je možné v týchto prípadoch výnimočne odložiť a po odpadnutí týchto dôvodov sa predanie uskutoční do 10 dní.

2.2. Záruky, ktoré musí v určitých prípadoch poskytovať vystavujúci členský štát

Ochranu hľadanej osoby je možné vidieť i v zárukách, ktoré musí v určitých prípadoch poskytnúť vystavujúci členský štát, to znamená, že výkon európskeho zatýkacieho rozkazu môže podľa právnych predpisov vykonávajúceho členského štátu podliehať určitým podmienkam vymedzeným v Rámcovom rozhodnutí (čl. 5 RR), jednak ide o ochranu práva na nové pojednávanie a to v prípade, kedy rozhodnutie o uložení trestu vo vyžadujúcom štáte bolo vynesené v neprítomnosti hľadanej osoby, ktorá má byť na základe EZR predaná za účelom výkonu trestu odňatia slobody alebo ochranného opatrenia.

Toto predanie danej hľadanej osoby môže byť podmienené tým, že vystavujúci justičný orgán poskytne záruku, že hľadaná osoba bude mať možnosť vo vystavujúcom členskom štáte požiadať o obnovu konania a byť prítomná na súdnom konaní. Toto ustanovenie o podmienení sa vzťahuje na štátnych príslušníkov, osôb ktoré majú na území Českej

republiky trvalý pobyt, ako aj na ostatných štátnych príslušníkoch členských štátov EU.

Tento postup sa použije vtedy, kedy hľadaná osoba bola odsúdená právoplatným rozsudkom vyneseným v jej neprítomnosti, avšak táto skutočnosť nebola zapríčinená hľadanou osobou, to znamená, že sa napr. nevyhýbala doručeniu predvolania k súdnemu jednaniu alebo neušla a tým neznemožnila snahu súdu, aby bola súdne vyrozumená o dátume, mieste a predmete súdneho konania.

V čl. 5 odst.2 RR sa záruka vystavujúceho štátu týka prieskumu uloženého trestu, alebo ochranného opatrenia na základe žiadosti, alebo najneskôr po 20-tich rokoch, či možnosti udelenia milosti, konkrétne v prípade trestných činov za ktoré je možné uložiť trest odňatia slobody na doživotie, alebo doživotné ochranné opatrenie.

Záruku, ktorú musí poskytnúť vyžadujúci štát sa jedná aj v prípade, že hľadaná osoba, na ktorú bol vydaný EZR za účelom trestného stíhania, je buď štátny občan alebo má trvalé bydlisko na území vykonávajúceho štátu, v tomto prípade môže justičný orgán vykonávajúceho členského štátu podmieniť vydanie tejto osoby, že po vypočutí bude vrátená do vykonávajúceho členského štátu, aby tu táto osoba vykonala trest odňatia slobody, alebo ochranného opatrenia vo vyžadujúcom členskom štáte. Ak vyžadujúci členský štát neposkytne záruku, vykonávajúci justičný orgán odmietne vydanie tejto osoby.

3. Občan Českej republiky

Pred prijatím Rámcového rozhodnutia o európskom zatýkacom rozkaze do roku 2002 sa v kontinentálnej Európe uplatňovala obecná zásada nevydávania vlastných štátnych príslušníkov. Táto zásada bola typickou prekážkou vydania štátneho príslušníka do iného štátu v rámci extradičného

konania. Na rozdiel od kontinentálnej Európy túto zásadu neobsahuje anglosaský systém.

Veľkú zmenu teda prinieslo Rámcové rozhodnutie a uplatňovanie mechanizmu európskeho zatýkacieho rozkazu medzi členskými štátmi EU, ktorá je postavená na zásade predávania vlastných štátnych príslušníkov.

Táto povinnosť predávať vlastných štátnych príslušníkov iným členským štátom EU na základe EZR a to k trestnému stíhaniu či výkonu trestu stanovené Rámcovým rozhodnutím, bola prevedená do právneho poriadku Českej republiky novelou trestného zákona č. 537/2004 Zb. a novelou trestného poriadku č. 39/2004 Zb.

Ustanovenie § 21 odst.2 trestného zákona stanovuje, že občan Českej republiky môže byť predaný inému členskému štátu EU len na základe európskeho zatýkacieho rozkazu.

Štátne občianstvo osoby, ktorá je predmetom predávacieho konania sa skúma v rámci predbežného šetrenia a pre posúdenie aké má daná osoba štátne občianstvo je rozhodujúce to štátne občianstvo, ktoré má v dobe predávacieho konania.

V trestnom poriadku v ustanovení § 403 odst.2 podmienila Česká republika toto predanie vlastného občana podmienkou vzájomnosti. Z toho vyplýva, že v konaní jej predaní sa bude skúmať či je táto podmienka splnená a zo strany orgánov ČR bude vyžadované prehlásenie záruky reciprocity vyžadujúceho členského štátu. Za toto podmienenie predania vlastných občanov je Česká republika kritizovaná zo strany Komisie.

Mám za to, že toto podmienenie predania vlastného občana podmienkou vzájomnosti zo strany Českej republiky nie je opodstatnené, pretože predávanie akejkoľvek hľadanej osoby na základe EZR vo vzťahoch medzi Českou republikou a ostatnými členskými štátmi EU je podmienené aplikáciou právnych predpisov implementujúcich Rámcové rozhodnutie.

3.1. ochrana štátneho občana Českej republiky

V prípade, že hľadaná osoba a teda osoba, ktorá má byť predaná z Českej republiky do iného členského štátu EU je štátnym občanom Českej republiky nie je obligatórnou prekážkou odmietnutia pre predanie. Rámcové rozhodnutie zásadne nerobí rozdiely v zaobchádzaní podľa štátnej príslušnosti a tým zachováva princíp rovnosti medzi hľadanými osobami. Avšak Rámcové rozhodnutie dáva určitý priestor, aby každý členský štát poskytol určitú ochranu svojmu občanovi. Česká republika tak v rámci tohto priestoru poskytla plnú možnú ochranu svojmu štátnemu občanovi.

Túto ochranu môžeme vidieť jednak v možnosti odmietnuť vykonať EZR v rámci tzv. fakultatívnych dôvodov, a jednak v podmienení predania občana do iného členského štátu:

- Rámcové rozhodnutie umožňuje v rámci fakultatívnych dôvodov nevykonanie EZR podľa čl. 4 odst.6 justičnému orgánu vykonávajúceho členského štátu odmietnuť vykonať EZR ak je hľadaná osoba štátnym príslušníkom alebo má vo vykonávajúcom členskom trvalé bydlisko, a to v prípade že EZR bol vydaný za účelom výkonu trestu odňatia slobody alebo ochranného opatrenia a za podmienky, že tento vykonávajúcí štát sa zaviazal previesť výkon tohto trestu v súlade s jeho vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Preto ak hľadaná osoba prehlási, že sa odmieta podrobiť výkonu tohto trestu alebo ochranného opatrenia vo vyžadujúcom členskom štáte, súd Českej republiky predanie zamietne (§ 411 odst.6 písm. c) TP). V tomto prípade však pre Českú republiku vzniká povinnosť uznať rozhodnutie súdu o uložení trestu a tento trest vykonať.

Česká republika má ako vykonávajúcí štát možnosť podľa čl. 5 odst.3 RR viazať predanie osoby, ktoré je občanom alebo má na území Českej republiky k trvalý pobyt na

základe EZR vydaného pre účely trestného stíhania a prehlási pred súdom, že nesúhlasí s tým, aby v inom členskom štáte vykonával trest odňatia sloboda ak mu bude uložený, pod podmienkou, že po skončení konania vo vyžadujúcom štáte, bude táto osoba vrátená do Českej republiky k výkonu tohto trestu odňatia slobody alebo ochranného opatrenia uloženého vo vyžadujúcom členskom štáte, a ak táto osobu po vynesení rozsudku nevysloví súhlas s výkonom trestu vo vyžadujúcom členskom štáte.

Takto sa postupuje ak vyžadujúci štát poskytne záruku, že predá osobu po vynesení rozsudku k výkonu do Českej republiky. Ak však štátom záruka poskytnutá nebude, súd predanie zamietne. Je tu možné vidieť, že nevydanie vlastných občanov nebráni v konaní v inom členskom štáte, kde je možné zabezpečiť lepšie podmienky pre vedenie konania (napr. dostupnosť dôkazových prostriedkov), ale umožňuje dosiahnutie výkonu trestu v domovskom štáte a tým i položiť lepšie podmienky pre dosiahnutie účinku trestu a jeho výchovných účinkov.

Vždy je treba zdôrazniť, že orgány činné v trestnom konaní po odmietnutí predania osoby podľa § 411 odst.6 TP majú povinnosť zahájiť trestné stíhanie. Túto povinnosť je treba vyvodzovať zo zásady legality a s ohľadom na § 18 TZ, ktorý stanovuje, že podľa zákona Českej republiky sa posudzuje aj trestnosť činu, ktorý v cudzine spáchal občan Českej republiky, alebo osoba bez štátnej príslušnosti, ktorá má na jej území povolený trvalý pobyt. A na druhej strane v týchto dvoch prípadoch výkonu trestu uloženého vo vyžadujúcom štáte zaviedla Česká republika do svojho trestného poriadku konverziu uloženého trestu, to znamená, že príslušný súd uzná rozhodnutie orgánu vyžadujúceho štátu tak, že trest, ktorý by mohol sám uložiť ak by v konaní o spáchaní trestného činu rozhodol.

Mimo zásady legality RR rešpektuje aj zásadu teritoriality. EZR bude za účelom trestného stíhania vykonaný v tom prípade, ak občan ČR alebo iná osoba oprávnene sa zdržujúca na území ČR sa dopustí trestného jednania zcela na území vyžadujúceho štátu. V prípade, že by sa jednanie dopustil i len z časti na území ČR alebo by jednanie malo účinky v ČR, vznikne orgánom v trestnom konaní povinnosť zahájiť trestné konanie, čo by tvorilo prekážku predania, ak nebude s ohľadom na povahu daného jednania účelnejšie, aby trestné stíhanie prebehlo v inom členskom štáte EU.

Už v prechádzajúcich kapitolách som poukazovala na to, že v EU je dosiahnutý európsky štandard ochrany ľudských práv v rámci trestného konania vedeného vo vyžadujúcom štáte, ktorý neklesá pod určitý ústavne prípustný štandard ochrany ľudských práv a občan ČR tým, že jeho trestná vec bude prejednávaná a rozhodovaná v inom členskom štáte EU, nemôže byť dotknutý na svojich právach. Česká republika sa predaním nevzdáva ochrany svojho občana, len napomáha pri presadzovaní trestnohmotného práva ostatných členských štátoch EU, pričom ČR prijala v súlade s RR všetky opatrenia na jeho ochranu.

VII. APLIKÁCIA EZR

V dnešnej dobe je EZR úspešne aplikovaný v praxi členských štátov EU. Z roka na rok rastie počet vydaných EZR a zatknutých a predaných hľadaných osôb. Mechanizmus EZR takmer nahradil systém vydávania osôb na území EU. Členské štáty EU a ich justičné orgány sa museli vysporiadať (právne, technicky a personálne) s novým systémom, prispôbiť sa novým požiadavkám kladeným na tento mechanizmus.

1. Krátky pohľad na roky 2005 a 2006 v Poľsku, Nemecku, SR, na Cypruse

Roky 2005 a 2006 boli spojené s hľadáním riešenia vzniknutých ústavnoprávnych problémov v niektorých členských štátoch, štáty ako Poľsko, Nemecko, Česká republika, Cyprus riešili túto kolíziu právnych predpisov platných na svojom štátom území (viz. Oddiel IV.). Dnes sú už tieto otázky vyriešené.

V Poľsku ústavodarca dostal na základe rozhodnutia Ústavného súdu vymedzený čas, a to 18 mesiacov, teda do 6.11.2006, aby urobil príslušné zmeny, ktoré dajú do súladu právne normy ústavnej povahy s ustanoveniami implementujúce RR umožňujúce predanie poľského občana. Došlo k prvej novele poľskej ústavy od jej prijatia v roku 1997 a súčasne aj k novele trestného poriadku, ktoré predanie vlastného občana na základe vydaného EZR výslovne umožňujú. Poľská ústava však ponechala i naďalej v platnosti podmienku preverovania obojstrannej trestnosti pri predávaní vlastného občana do iného členského štátu EU a podmienku, že predaním nedôjde k porušeniu základných ľudských a občianskych práv hľadanej osoby. Obe novely sú retroaktívne a sú účinné od novembra 2006. Za obdobie od apríla 2005 do novembra 2006 Poľsko vlastných občanov vydávalo podľa podmienok stanovených v medzinárodných zmluvách.

V Nemecku bola situácia vyriešená odlišne. Nemecký Spolkový ústavný súd zrušil zákon o EZR a zákonodarcom bola prijatá nová implementačná legislatíva podľa inštrukcií Ústavného súdu, tak aby zákon o EZR rešpektoval všetky možnosti k ochrane hľadanej osoby, ktoré umožňuje RR. V tomto prechodnom období do nabitia účinnosti nového zákona dňa 2.8.2006 Nemecko odmietalo svojich štátnych príslušníkov predávať aj vydávať. Okrem

svojich občanov Nemecko pokračovalo vo vydávaní hľadaných osôb do iných členských štátov EU. Počas tohto obdobia však Nemecko i naďalej ostalo v pozícii vyžadujúceho členského štátu a vydávalo EZR za účelom predania hľadaných osôb z ostatných členských štátov do Nemecka. Členské štáty ako napr. ČR, Maďarsko, Španielsko odmietli v Nemecku vydané EZR vykonať s odkazom na zakotvenú zásadu vzájomnosti vo svojich právnych poriadkoch.

K ústavnej zmene pripustenia predávania občanov muselo dôjsť aj na Cypruse, ktorá vstúpila v platnosť dňa 28.7.2006, avšak s tým, že predávanie cyperských občanov je možné len pre trestné činy spáchané po dni 1.5.2004 (deň vstupu Cypru do EU).

Slovenská republika zosúladiť svoj ústavný poriadok s požiadavkami predpisov EU v rámci veľkej európskej ústavnej novely prijatej ešte pred vstupom do EU, teda ešte pred samotnou požiadavkou aplikácie EZR na svojom území, čím SR predišla „prechodným obdobiam“ pri uplatňovaní predávania hľadaných osôb a vlastných štátnych občanov a vzniku právnej neistoty tak typickým pre štáty vyššie menované.

2. Zhodnotenie aplikácie EZR v štátoch EU

Hlavným cieľom mechanizmu EZR je vytvorenie bezpečnosti v Európe bez hraníc, založeného na základných kameňoch rýchlej, jednoduchej spolupráce medzi justičnými orgánmi spolupracujúce v priamom kontakte bez akýchkoľvek politických ingerencií.

2.1. Aplikácia v krajinách EU

Rámcové rozhodnutie bolo prijaté Radou Európskej únie dňa 13.6.2002 stanovujúce lehotu do 31.12.2003 pre jednotlivé členské štáty k prijatiu potrebných opatrení pre

dosiachnutie súladu svojich právnych predpisov s RR. Tento termín dodržala len polovica členských štátov. Až k dňu prijatia talianskeho zákona dňa 22.4.2005 všetky členské štáty EU implementovali RR do svojich vnútroštátnych poriadkov.

Na základe údajov predložených Komisii, ktoré poskytlo 23 členských štátov (okrem Belgicka a Nemecka) bolo za rok 2005 vydané takmer 6 900 európskych zatykačov, čo je v porovnaní s rokom 2004 dvojnásobok. Tento počet sa zvyšuje každým rokom. V roku 2005 bolo na základe EZR zatknuto 1 770 hľadaných osôb vo 23 vyššie uvedených členských štátoch. Z toho počtu bolo vydaných 1 532 osôb. Jedna polovica osôb vydaných v roku 2005 bola predaná so súhlasom. Ďalej viac než jedna tretina predaných osôb bola štátnymi príslušníkmi členského štátu alebo osobami, ktoré majú na jeho území trvalý pobyt, ktorí so svojím predaním súhlasili, pritom v polovici týchto prípadoch bola požadovaná záruka v zmysle čl. 5 odst. 3 RR⁴⁷, teda že výkon prípadného trestu spojeného s odňatím slobody alebo ochranného opatrenia bude uskutočnený na území vykonávacieho štátu.

Významným bodom z hľadiska právnej istoty hľadanej osoby, poškodeného, obetí trestných činov je rýchlosť priebehu predávania hľadanej osoby do členského štátu. Podľa zistenia Európskej komisie priemerná doba prevedenie jednej žiadosti je menej než 6 týždňov, v prípade súhlasu hľadanej osoby sa táto doba skraca na 11 dní. Existujú však aj jednotlivé prípady, ktoré tento priemer značne prevyšujú, ba dokonca aj maximálne lehoty stanovené podľa RR. V tomto bode Európska komisia kritizuje Veľkú Britániu a Írsko.

47 Správa Komisie založená na článku 34 rámcového rozhodnutia Rady zo dňa 13. júna 2002 o európskom zatykacom rozkaze a postupoch predávania medzi členskými štátmi, v Bruseli dňa 11.7.2007 - SEK (2007) 979, str. 3-4

Aj keď Rada Európskej únie mala v úmysle zaviesť inštitút, ktorý by bol položený na rovnakých zásadách, na jednotnej báze, ktorý by mal byť uplatňovaný členskými štátmi konzistentne, stále zostávajú určité problémy s používaním EZR. Európska komisia vo svojej hodnotiacej správe z dňa 11.7.2007, SEK (2007) 979 tieto styčné body aplikácie EZR rozdeľuje do 10 bodov.

Rámcové rozhodnutie zverilo vydanie a výkon európskeho zatykača do právomocí justičných orgánov. Niektoré štáty však zvolili orgán zodpovedný a príslušný k vydávaniu EZR ministerstvo spravodlivosti, ako napr. Dánsko či Nemecko.

V členských štátoch - Írsko, Estónsko rozhodovacia právomoc zverená ústredným orgánom štátu prevažuje nad pomocnou úlohou, ktorú im prikladá Rámcové rozhodnutie, teda len administratívnu činnosť súvisiacu s doručením a prevzatím európskeho zatykača.

Ďalším úskalím je vyžadovanie dodatočných podmienok či podkladov, ktoré sa v formulári nenachádzajú, pritom niektoré členské štáty žiadajú doplňujúce informácie systematicky a rovnako sa vyskytli aj prípady žiadostí zo strany vykonávajúceho štátu o opätovné vydanie EZR. V tomto bode Európska komisia kritizuje Veľkú Britániu, Írsko, Holandsko, Taliansko či Maltu.

Členské štáty v rozporu s ustanoveniami Rámcového rozhodnutia zmenili, rozšírili dôvody pre povinné odmietnutie výkonu EZR. Taliansko vo svojom zákone upravujúcom EZR zaviedlo dôvod pre nevydanie hľadanej osoby aj obvinenie z trestného činu politického charakteru.

V súvislosti s predávaním štátnych príslušníkov členských štátov boli zavedené podmienky prieskumu obojstrannej trestnosti, v už spomínanom Poľsku, alebo aj časová hranica prípustnosti predania vlastného občana. Cyprus si

stanovil ako dôvod odmietnutia predať svojho občana dobu spáchania trestných činov pred 1.5.2007.

Európsky zatýkací rozkaz v medzinárodnej justičnej spolupráci medzi členskými štátmi EU, od 1.1.2007 vrátane Bulharska a Rumunska, funguje na vysokej úrovni s dodržovaním základných práv hľadanej osoby. Existuje však ešte dlhý zoznam členských štátov, ktoré musia zintenzívniť svoje úsilie, aby úplne vyhovelí požiadavkám rámcového rozhodnutia. V tomto zozname môžeme nájsť aj Českú republiku.

2.2. Aplikácia EZR v Českej republike

Česká republika v roku 2005 predala na základe EZR do iného členského štátu celkom 3 osoby. Tieto kroky ČR urobila na podnet, teda na základe vydaných európskych zatýkacích rozkazov orgánmi Nemecka týkajúceho sa ukrajinského občana, orgánmi Švédska týkajúceho sa slovenskej štátnej občianky a orgánmi Slovenska pre zatknutie a predanie slovenského občana. Všetky tieto hľadané osoby dali súhlas so svojim predaním k trestnému stíhaniu v danom členskom štáte EU, preto príslušný krajský súd ČR postupoval podľa princípov tzv. skráteného predávacieho konania.⁴⁸

V roku 2007 sa počet zadržaných osôb v ČR na základe EZR už podstatne zvýšil. Na základe EZR vydaných v členských štátoch EU Polícia ČR zadržala 137 hľadaných osôb, z toho 58 zadržaní bolo vykonané pre SR a 44 na základe požiadaviek Nemecka. K 31.12.2007 bolo českými súdmi vydaných celkom 323 EZR. V členských štátoch EU bolo z podnetu ČR zadržaných 128 hľadaných osôb. Najväčší počet osôb (28) z celkového počtu bolo zadržaných na území SR, ďalej vo Veľkej Británii, v Nemecku

48 Zpráva o činnosti Krajského státního zastupitelství v Brně a státních zastupitelství v jeho působnosti za rok 2005, 1 SPR 305/2006

a v Belgicku. Je možné konštatovať, že ide o pozitívny výsledok, ktorému sa dá pričítať veľmi dobrá spolupráca medzi všetkými zúčastnenými orgánmi členských štátov EU a aj využitie Schengenského informačného systému v ČR od 1.9.2007.

V prípade predávania vlastných občanov do iných členských štátoch EU bolo vždy vyžadované uistenie o návrate tohto občana na územie ČR k prípadnému výkonu trestu odňatia slobody.⁴⁹ ČR teda v rámci mechanizmu EZR zohľadňuje sociálne, psychologické stránky osobnosti s ohľadom na hlavný účel trestu - náprava páchatela.

Ako aj iné štáty sa ČR musí vyrovnáť s pretrvávajúcimi problémami so zaistením tlmočníkov či obhajcov.

I napriek uplatňovania EZR v Českej republike zostáva ČR stále v zozname členských štátov, ktorým sa nepodarilo dostať svojim záväzkom úplne v súlade s Rámcovým rozhodnutím. Český zákonodarca úplne neimplementoval ustanovenia RR alebo inak sa dá povedať, že prijal určité odchýlky od Rámcového rozhodnutia.

Najvýraznejšími odchýlkami je zavedenie podmienky reciprocity ohľadom predávania vlastného občana, konverzie uloženého trestu svojim občanom a osobám s trvalým pobytom na území ČR, ktorí boli predaní k trestnému stíhaniu a následne vrátení k výkonu trestu do ČR a v poslednej rade aj časové obmedzenie ohľadne skutkov, na ktoré je možné mechanizmus ERZ aplikovať.

Čo sa týka poslednej menovanej odchýlky úpravy v ČR od úpravy Rámcového rozhodnutia, ČR zaviedla časovú hranicu spáchania trestného činu, a to dátum 1.11.2004, na základe, ktorej posudzuje či hľadanú osobu bude predávať na základe EZR alebo bude postupované podľa pravidiel extradície.

49 Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2006 (textová část), Nejvyšší státní zastupitelství v Brně, dne 18.6.2007, 7 NZN 601/2007

Česká republika pre trestné činy spáchané pred týmto dátumom vydáva EZR a súčasne aj prijíma EZR týkajúce sa len štátnych príslušníkov ostatných členských štátoch EU. Táto hranica pre občanov ČR znamená, že dopustili sa trestných činov pred 1.11.2004 môžu popr. budú vydaní na základe podmienok a v procese upraveného v Európskej dohode o vydávaní. Po 1.11.2004 sú český občania predávaní na základe mechanizmu EZR, avšak za podmienky vzájomnosti.

Podmienka vzájomnosti je zakotvená v ustanovení § 403 odst. 2 TP. Pri pohľadu na právny poriadok EU založený špecifickými medzinárodnými zmluvami, ktorý sa líši od bežného medzinárodného práva, účinkami ho prekračuje, v ktorom členské štáty EU majú kvalitatívne odlišné postavenie od postavenia ako bežného subjektu medzinárodného práva, sú vzťahy medzi členskými štátmi založené na nereprocite ohľadom záväzkov vyplývajúcich z členstva v EU, pričom aj vzťahy medzi štátmi v rámci III. piliera EU sú položené na zásade lojality bez núteného presadzovania reciprocit. Prijatím Rámcového rozhodnutia ako právnej normy európskeho práva, ktorá nerozlišuje predanie vlastného občana od ostatných európskych občanov a ukladá teda povinnosť všetkým členským štátom predávať hľadané osoby bez ohľadu na štátne príslušenstvo, sú všetky členské štáty EU z titulu svojich záväzkov k EU povinné rešpektovať procedúru predávania založenej na tejto zásade, a teda podmienka vzájomnosti je prijatím RR splnená. Vyžadovanie prehlásenia záruky reciprocit zo strany ČR je možné vidieť krok k medzinárodnému právu v rámci európskeho právneho systému uplatňovaného vo vzťahoch medzi členskými štátmi EU, čo je možné považovať za neopodstatnené a súčasne sa môže javiť ako porušenie záväzkov ČR vyplývajúcich z členstva v EU. Pripúšťam, že

pri rôznych pohľadoch na právny charakter vzťahov panujúcich medzi členskými štátmi EU v rámci III. piliera, môže priniesť rôzne výklady ustanovenia o podmienke vzájomnosti pri predávaní občana ČR. Česká republika by mala zvážiť, či sú tu dané opodstatnené dôvody pre zotrvanie u zákonnej úprave o konverzii uloženého trestu na svojich štátnych príslušníkov a podmienke vzájomnosti.

VIII. REFORMA III. PILIERA EU

Lisabonská zmluva, prijatá najvyššími predstaviteľmi členských štátov dňa 13.12.2007 na konferencii v Lisabone, nevytvára nový zmluvný rámec, ale len stanovuje zmeny zmlúv súčasných, pritom vychádza zo zmien vypracovaných v Zmluve zakladajúcej Ústavu pre Európu upravených podľa aktuálnych potrieb EU a prijateľnosti pre všetky členské štáty EU.

Od počiatku bol III. pilier EU koncipovaný ako ochrana vzťahujúca k vznikajúcim komunitárnym právam, je neustále predmetom diskusií a aj komunitarizačných snáh.

Ani nová reformná Lisabonská zmluva nie je výnimkou, ktorá do oblasti slobody, bezpečnosti a práva prináša významné zmeny. Okrem menších koncepčných zmien, ako je zmena názvu hlavy VI. ZEU na Hlavu o priestore slobody, bezpečnosti a práva, sú významnejšie obsahové zmeny v danej právnej oblasti.

Jednak Lisabonská zmluva mení proces hlasovania z jednomyseľnosti na hlasovanie kvalifikovanou väčšinou a pre rozhodovaciu procedúru založila pravidlo spolurozhodovania Rady EU a Európskeho parlamentu, ďalej Lisabonská zmluva zavádza novú formu povolennej spolupráce medzi členskými štátmi, v rámci ktorej budú môcť členské

štáty medzi sebou a na vlastnú zodpovednosť organizovať formy spolupráce a koordinácie, ktoré považujú za vhodné, medzi príslušnými útvarmi svojich štátnych správ zodpovedných za ochranu národnej bezpečnosti, čo posilňuje úlohu členských štátoch takým spôsobom, ktorý im umožní pre prípad ochrany národných bezpečností, ktorá je pre každý štát jednou z najcitlivejších oblastí, nadviazať užšiu spoluprácu.

V oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach a policajnej spolupráce zavádza Lisabonská zmluva do práva Spoločenstiev relatívne nový mechanizmus, ktorý má umožniť členským štátom ako pokračovať tak sa zdržať prijímaní opatrení v tejto oblasti aj v prípadoch nesúhlasného postoja niektorých členských štátov. Tento mechanizmus je v ľahko odlišných verziách spracovaný do ustanovení týkajúcich sa úpravy vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí, minimálnych pravidiel pre vymedzenie trestných činov a sankcií, európskeho verejného žalobcu a policajnej spolupráce. Riešenie je možné vnímať ako kompromis, ktorý nahrádza možnosť veta (t.j. blokácia určitého vývoja v tejto oblasti) viac menej zautomatizovaným prechodom k tzv. posilnenej spolupráce.⁵⁰ V prípade, že nebude dosiahnutý potrebný súhlas a o posilnenú spoluprácu bude stať aspoň skupina 9 štátov, oznámi tento zámer Európskemu parlamentu, Rade a Komisii. Toto oznámenie môže nahradiť povolenie podľa čl. 10 odst.2 ZEU a čl. 280d odst. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie k zavedeniu posilnenej spolupráce. Teda rozhodnutie členských štátov ísť cestou posilnenej spolupráce by potom nemohlo byť nesúhlasom ostatných štátov zablokované.

50 Parlamentní institut: Lisabonská smlouva. Co nového by měla přinést?, január 2008, str. 51

Justičná spolupráca v trestných veciach má byť založená na dvoch hlavných pilieroch, na zásade vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí a zblížovaní právnych a správnych predpisov členských štátov.

V ustanoveniach týkajúcich sa úpravy vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí a ustanovení minimálnych pravidiel pri vymedzení trestných činov a sankcií je zavedený mechanizmus, ktorý upravuje situáciu, kedy sa členský štát domnieva, že by sa návrh mohol dotknúť základných aspektov jeho systému trestného súdництва. Tento mechanizmus bol vložený, aby vyvážil zavedení poriadneho legislatívneho procesu do tejto časti. Takto presvedčený členský štát potom môže iniciovať postúpenie záležitosti k prejednávaniu Európskej rade, čím dôjde k pozastaveniu poriadneho legislatívneho procesu do jeho rozhodnutia. Ak nebude dosiahnutá dohoda a ostatné členské štáty budú i naďalej trvať na svojom návrhu, je tu potom možnosť posilnenej spolupráce.

Lisabonská zmluva potvrdzuje a legalizuje doterajšie tendencie v oblasti trestného práva a ďalší vývoj komunitarizácie v oblasti trestného práva podporuje.

Aj Lisabonská zmluva ako ďalší veľký krok Európskej únie sa dostala pred Ústavný súd ČR. Lisabonská zmluva mimo akúkoľvek pochybnosť mení charakter EU ako takú a tým aj právne postavenie ČR v jej rámci. Preto Ústavný súd bude musieť rozhodnúť, či všetky zmluvné ustanovenia jednotlivo a v celku sú v súlade s Ústavou ČR, Listinou základných práv a slobôd a s ústavným poriadkom ČR. Zachová sa Ústavný súd opäť proeurópsky?

IX. ZÁVER

Európsky zatýkací rozkaz je určitým veľkým posunom v rámci medzinárodnej justičnej spolupráce medzi členskými štátmi EU, je postavený na základoch extradície, ale zároveň prekonáva niektoré jej typické rysy, je na rozdiel od tohto klasického vydávania páchatelov, schopný zaistiť rýchlejšim, efektívnejším a jednoduchším spôsobom hlavný účel spoločný obom inštitútom než právo medzinárodné.

V súčasnosti sa rozvinula požiadavka, aby v boji proti kriminalite, ktorá dnes už presahuje hranice jedného štátu, bola zavedená efektívnejšia spolupráca medzi členskými štátmi EU, a práve jedným z týchto nástrojov v boji proti zločinu je aj európsky zatýkací rozkaz.

V rámci mojej rigorózneho práce som urobila rozbor práv hľadanej osoby, ktoré vychádzajú z európskeho štandardu ochrany ľudských práv a práv, ktoré upravuje Rámcové rozhodnutie spolu s ochranou, ktorú poskytuje Česká republika.

Rámcové rozhodnutie upravuje minimálne základné práva hľadanej osoby, a ukladá členským štátom, aby ich v súlade s vlastnými vnútroštátnymi predpismi zaistili hľadanej osobe a dáva priestor, aby členský štát mohol poskytnúť ochranu svojmu vlastnému občanovi v rámci účelu, ktorý chce Rámcové rozhodnutie dosiahnuť. Zároveň Rámcové rozhodnutie ako inštrument, ktorý rešpektuje ľudské práva a základné slobody, samo ich ešte posilňuje - právo na právnu pomoc či „primeranú lehotu“, pričom dodržiava rovnosť postavenia hľadaných osôb, pretože predávanie hľadanej osoby sa koná bez ohľadu na štátnu príslušnosť.

Poukázala som aj na to, že tu nemusí existovať obava, aké práva bude mať hľadaná osoba v trestnom konaní vedeného vo vyžadujúcom štáte, pretože minimálny štandard ochrany ľudských práv v demokratických právnych štátoch EU je zaručený Európskou dohodou o ochrane ľudských práv a základných slobôd a tieto štáty sami upravujú v rámci ďalších medzinárodných zmlúv aj na svojej ústavnej úrovni ľudské práva, ktoré náležia každej osobe.

Český zákonodarca upravil v rámci účelu Rámcového rozhodnutia dostatočnú ochranu vlastným občanom pri predávaní do iného členského štátu.

Ústavné súdy členských štátov EU vrátane ČR zodpovedali otázky spojené s ústavnou kolíziou národných právnych predpisov implementujúcich európsky zatýkací rozkaz. V Českej republike týmto neodpadla možnosť aj naďalej dohliadať na rešpektovanie ústavných práv, avšak už len v rámci svojej konkrétnej ústavnej kontroly.

Európsky súdny dvor tiež obhájil významnú úlohu európskeho zatýkacieho rozkazu v životoch euroobčanov.

Aj napriek určitým, doposiaľ nevyriešeným, nedostatkom a úskaliam pri uplatňovaní tohto mechanizmu v praxi, je EZR úplne začlenený do života a zmysluplne zohráva dôležitú rolu pri presadzovaní práva v Európe bez hraníc. Domnievam sa, že usadenie nových pravidiel je vždy otázkou dlhoročného vychytávania chýb a chybičiek.

Európsky zatýkací rozkaz je prejavom právnej pomoci medzi justičnými orgánmi členských štátov EU a v rámci výkonu tejto pomoci sa Česká republika nevzdáva svojej trestneprávnej právomoci, ktorá jej prináleží ako zvrchovanému štátu. ČR ako štát, ktorý patrí do spoločenstva európskych štátov len prispieva ostatným štátom k ochrane ich verejného poriadku a hodnotového rámca.

Česká republika sa rovnako nevzdáva svojho občana, pretože jej vlastný občan je tiež súčasťou tohto spoločenstva, a i keď je stále integrovaný do svojej vlasti, pozná jazyk aj právny systém, rovnako spolu pôsobil na právnom poriadku, už dávno nie je viazaný na jedno miesto, na svoj štát a EU mu poskytla možnosti voľného pohybu, a tým sa musí tento občan aj podieľať na zodpovednosti k štátu kde pobýva alebo sa zdržuje a rešpektovať verejný poriadok a hodnotový rámec tejto zeme, preto ho nemožno chrániť pred trestným stíhaním či uložením trestu v inom členskom štáte a poskytovať mu ochranu úkrytu.

Uvidí sa, ako sa ďalej justičná spolupráca medzi členskými štátmi EU rozvinie po vstupe Lisabonskej zmluvy v platnosť.

X. POUŽITÁ LITERATÚRA

LITERATÚRA:

- Kloučková S., Fenyk J.: Medzinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2.vyd.(2005), LINDE Praha a.s., Praha
- Polák P.: Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech v rámci EU s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů, 1.vyd.(2003), MU. Brno,
- Pikna B.: Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce), 2.vyd.(2004), LINDE Praha a.s., Praha
- Tichý L., Arnold R. a kol.: Evropské právo, 2.vyd.(2004), C.H. Beck, Praha
- Blahož J., Klíma K., Skála J. a kol.: Ústavní právo Evropské unie, 1.vyd.(2003), Dobrá Voda: Vyd. Aleš Čeněk, Dobrá Voda u Pelhřimova
- Boguszak J., Čapek J., Gerloch A.: Teorie práva, 1.vyd.(2001), EUROLEX Bohemia, Praha
- Gerloch A.: Teorie práva, 2.vyd.(2001), Dobrá Voda: Vyd. Aleš Čeněk, Dobrá Voda u Pelhřimova
- Pavlíček V. a kol.: Ústava a Ústavní řád ČR, komentář, 2.díl, Práva a svobody, 1.vyd.(2002), LINDE Praha a.s., Praha
- Šámal P. a kol.: Trestní řád, komentář, 5.vyd.(2005), C.H. Beck, Praha
- Šámal P. a kol.: Trestní zákon, komentář, 6.vyd.(2004), C.H. Beck, Praha

ČLÁNKY:

- Zemánek J.: Evropskoprávní meze přezkumu ústavnosti transpozice rámcového rozhodnutí o evrozatykači, Právní rozhledy, č. 3/2006

- Filip J.: Evropský zatýkací rozkaz a rozhodování ústavních soudů, Právní zpravodaj, č. 8/2005
- Filip J.: BVerfG - evrotazykač ano, ale právněstátně transponovaný, Právní zpravodaj, č. 9/2005
- Tomášek M.: Evropská ústavní smlouva a suverenita v trestních věcech, Časopis pro právní vědu a praxi, č. 3/2004
- Novotná J.: Evropský zatýkací rozkaz z pohledu práv obviněného a jeho obhájce (Některé úvahy de lege ferenda), Trestněprávní revue, č. 4/2003
- Vantuch P.: Evropský zatýkací rozkaz, ASPI, č. 23549
- Komárek J.: European Constitutionalism and the European Arrest Warrant: Cantrapunctual Principles in Disharmony, Jean Monnet Working Paper 10/05
- Kühn Z.: K přezkumu ústavnosti českých aktů implementujících evropské právo nejen ve vztahu k tzv. eurozatykači, Trestněprávní revue, č. 3/2005
- Brychtová K.: Evropské trestní právo procesní, Jurisprudence, č. 8/2005
- Zemánek J.: Eurozatykač prošel u Ústavního soudu, Jurisprudence, č. 2/2007
- Zemánek J.: The emerging Czech constitutional doctrine of European law, European Constitutional Law Review 2007, Issue 3, pp. 418-435
- Witkowska-Chrzczoneowicz K.: Organizační aspekty členství Polské republiky v Evropské unii ve světle judikatury Ústavního tribunálu, Právník, č. 6/2008
- Zemánek J.: Eurokonformní výklad rámcového rozhodnutí-povinnost nebo nepřipustný soudcovský aktivismus?, Jurisprudence, č. 8/2005

- Zemánek J.: Otevření ústavního pořádku komunitárnímu právu potvrzeno, nikoli však nekontrolovatelné, Jurisprudence č. 5/2006
- Komárek J.: European Constitutionalism and the European Arret Warrant: in Search of the Limits of "Contrapunctual Principles", Common Market Law Review (2007), volume 44: 9-40
- Komárek J.: Vztah práva Evropské unie a právního řádu ČR očima tří rozhodnutí Ústavního soudu, Soudní rozhodnutí, č. 10/2008
- Tomášek M.: Soudcovská tvorba ochrany základních práv a svobod v procesu europeizace trestního práva, ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE -IURIDICA 1, č. 1/2006
- Špicar P.: K výkladu ustanovení § 403 odst. 2 TrŘ (požadavek vzájemnosti při předávání občanů ČR), Trestněprávní revue, č. 8/2007

OSTATNÉ:

- Rámcové rozhodnutie Rady 2002/584/JVV z dňa 13.6.2002 o európskom zatýkacom rozkaze a postupoch predávania medzi jednotlivými členskými štátmi (Úř. věst. 2002 L 190/1)
- Zmluva o Európskej únii
- Trestní zákon č. 140/1961 Zb., v znení posledných noviel
- Trestní řád č. 141/1961 Zb., v znení posledných noviel
- Správa komisie založená na článku 34 rámcového rozhodnutia Rady z dňa 13.6.2002 o európskom zatýkacom rozkaze a postupoch predávania medzi členskými štátmi, Brusel 24.1.2006 - SEK (2006) 79
- Důvodová zpráva k návrhu novely trestního zákona, PSP tisk 514/0

- Důvodová zpráva k návrhu novely trestního řádu, PSP tisk 513/0
- Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2006 (textová část), Nejvyšší státní zastupitelství v Brně, dne 18.6.2007, 7 NZN 601/2007
- Zpráva o činnosti Krajského státního zastupitelství v Brně a státních zastupitelství v jeho působnosti za rok 2005, 1 SPR 305/2006
- Parlament České republiky, Poslanecká Snemovna, zpracoval Parlamentní institut, Lisabonská smlouva Co nového by měla přinést?, leden 2008
- www.bverfg.de
- www.trybunal.gov.pl
- www.euraktiv.cz
- www.eurowarant.net